

SON YASAL DEĞİŞİKLİKLER ÇERÇEVESİNDE TANIMANIN İPTALİ DAVASI VE BU DAVADA UYGULANACAK USUL

Doç. Dr. İbrahim ÖZBAY*

Arş. Gör. Şerife AKSAN NAR**

I- GİRİŞ

Soybağı, çocuğun ana ve babası arasındaki hukuki bir bağ olarak tanımlanabilir¹. Medeni Kanun'un düzenlemelerine göre soybağının kurulmasında ya çocuk ile ana ve babası arasında kan bağının ya da evlat edinme ilişkisinin bulunması aranmaktadır. Kanun'da kan bağına dayanan soybağının kurulması bakımından ana yönünden doğum, baba yönünden ise evlilik, tanıma ve babalık hükmü yolları öngörülmüştür.

Medeni Kanun'un 282. maddesine göre çocuk ile anası ve babası arasında soybağının kurulması farklı esaslara tâbidir. Söz konusu hükme göre çocuk ile anası arasında soybağının kurulması için doğum olgusunun varlığı yeterlidir. Zira doğumla birlikte çocuk ile anası arasındaki soybağı o anda kendiliğinden kurulmuş olur². Bu bağlamda çocuğu doğuran kadının evli

---

* Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Medeni Usûl ve İcra- İflâs Hukuku Anabilim Dalı Öğretim Üyesi.

** Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Medenî Hukuk Anabilim Dalı.

1 *Mustafa Dural/Tuğan Öğüz/Mustafa Alper Gümüş*, Türk Özel Hukuku Cilt III Aile Hukuku, 2. Baskı, İstanbul 2008, s. 242; *Hüseyin Hatemi/Rona Serozan*, Aile Hukuku, İstanbul 1993, s. 377, 378; *Cem Baygın*, Soybağı Hukuku, İstanbul 2010, s. 2; *Arzu Genç Arıdemir*, Tanıma Yolu İle Kurulan Soybağı, Zahit İmre'ye Armağan, İstanbul 2009, s. 1; *Bilge Öztan*, Aile Hukuku, 5. Baskı, Ankara 2004, s. 519; *Kemal Oğuzman/Mustafa Dural*, Aile Hukuku, 2. Baskı, İstanbul 1998, s. 197; *Turgut Akıntürk/Derya Ateş Karaman*, Aile Hukuku İkinci Cilt, 12. Baskı, İstanbul 2010, s. 327; *Hıfzı Veldet Velidedeoğlu*, Türk Medeni Hukuku Cilt II Aile Hukuku, 5. Baskı, İstanbul 1965, s. 312; *Mehmet Beşir Acabey*, Soybağı, İzmir 2002, s. 15; *Cem Baygın*, Kan Bağına Dayanan Soybağı, EÜHFD, C. VI, Y. 2002, S. 1-4, s. 255.

2 *Akıntürk/Ateş Karaman*, s. 327; *Baygın- Soybağı*, s. 13; *Dural/Öğüz/Gümüş*, s. 243; *Acabey*, s. 247; *Baygın*, s. 256; *Humeyra Duran*, Babalık Davası, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, GÜSBE, Özel Hukuk (Medeni Hukuk) Anabilim Dalı, Ankara 2007, s. 10; *Adnan Akın*, Babalık Davası, Yayınlanmamış YLT, Eskişehir AÜSBE, Özel Hukuk

olup olmaması, çocuk ile anası arasında soybağının kurulması açısından önem taşımaz³. Çocuk ile babası arasındaki soybağı ise çocuğun doğum anında kurulabileceği gibi, doğumdan sonraki bir zamanda da kurulabilir. Medeni Kanun'un 282. maddesine göre "çocuk ile baba arasında soybağı, ana ile evlilik, tanıma veya hâkim hükmüyle kurulur. Soybağı ayrıca evlat edinme yoluyla da kurulabilir". Eski Medeni Kanun'dan farklı olarak Yeni Medeni Kanun'da kan bağına dayanan soybağı açısından evlilik içi ve evlilik dışı soybağı ayırımına yer verilmemiştir. Velayet hakkına sahip olacak kişilerin belirlenmesi dışında, çocuğun evlilik içi doğumla sahip olduğu soybağı ile evlilik dışında doğup da tanıma veya babalık davası ile sahip olduğu soybağı, çocuk açısından farklılık yaratmaz⁴. Evlilik dışında doğan çocuk ile babası arasında soybağının kurulmasını sağlayan bu yollardan biri ile soybağı ilişkisi kurulmadıkça, çocuk hukuken doğal babasının çocuğu durumuna gelmeyecek, babanın vatandaşlığını alamayacak, onun mirasçısı olmayacak ve aralarında nafaka ilişkisi söz konusu olmayacaktır. Diğer bir ifadeyle çocuk ile baba arasında soybağı ilişkisi kurulmadığından soybağına ilişkin hükümler uygulama alanı bulmayacaktır.

Tanıma baba ile soybağının kurulmasını sağlayan imkânlardan biridir. Tanımanın geçerli olabilmesi için tanıyan baba olmalı, çocuk ile başka bir erkek arasında soybağı ilişkisi olmamalı ve tanıma beyanı kanunda öngörülen şekillerden biri ile yapılmalıdır. Evlilik dışı bir çocuğun doğal babasının kanunda öngörülen şartlara uygun olarak yaptığı tanıma beyanı ile çocuk ile babası arasında soybağı ilişkisi geçmişe etkili olarak kurulur. Ancak butlan ve iptal sebeplerinin varlığı durumunda çocuk ile babası arasında kurulan soybağı ilişkisinin hükümsüzlüğü söz konusu olabilmektedir. Medeni Kanun'da tanımanın butlanı sonucunu doğuran sebepler düzenlenmiş, sadece tanımanın iptali konusu ele alınmıştır. Yeni Medeni Kanun tanımanın iptali konusunu 297-300. maddeler arasında "iptal davası" adı altında düzenlemiştir. Medeni Kanun, tanımanın hükümsüzlüğü konusunda 297. maddesinde tanıyanın irade sakatlıklarına dayanarak açacağı iptal davası ile 298. maddesinde ananın, çocuğun, çocuk ölmüşse onun altsoyunun, Savcının, Hazinenin ve başkaca ilgililerin tanıyanın gerçek baba olmadığı iddiasıyla açacakları iptal davasını düzenlemiştir. Çalışmamızda genel olarak tanıma ve tanımanın şartları açıklandıktan sonra tanımanın hükümsüzlük hallerinden olan tanımanın irade sakatlığı sebebiyle iptali ve tanıyanın genetik baba olmaması sebe-

---

Anabilim Dalı, Eskişehir 2006, s. 4; Bilal Köseoğlu/Köksal Kocaağa, Aile Hukuku ve Uygulaması, Ankara 2009, s. 587.

³ Baygın- Soybağı, s. 14; Dural/Öğüz/Gümüş, s. 243.

⁴ Dural/Öğüz/Gümüş, s. 243.

biyle iptali ele alınacaktır. Konu gerek maddi hukuku gerekse usul hukukunu ilgilendirdiğinden, çalışmamızda tanımanın iptali davası, Medeni Kanun, Aile Mahkemeleri Kanunu ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu çerçevesinde ele alınacak, bu konudaki yargı içtihatları ve doktrindeki görüşlerden hareket edilerek bir sonuca ulaşılmaya çalışılacaktır.

II- TANIMA KAVRAMI

Medeni Kanun'da soybağının kurulması çocuk ile anası ve çocuk ile babası arasında olmak üzere birbirinden farklı esaslara tabi tutulmuştur. Kanun koyucu çocuk ile anası arasında soybağının kurulabilmesi için doğum olgusunun varlığını yeterli saymıştır (MK m.282, I). Doğumla birlikte çocuk ile anası arasındaki soybağı o anda kendiliğinden kurulmuş olur. MK m.282 hükmü baba yönünden soybağının kurulması hususunda ise üç farklı yol öngörmüştür. Bunlar; ana ile evlilik, tanıma ve babalığa hüküm ile soybağının kurulmasıdır. Baba ile soybağı bu yollardan biri ile kurulursa, çocuğun babası hukuken o olmaktadır.

Baba ile soybağının kurulmasını sağlayan imkânlardan biri olan tanıma, başka bir erkek ile soybağı ilişkisi bulunmayan evlilik dışı bir çocuğun doğal babasının, kanunda öngörülen şekil şartlarına uygun olarak yaptığı, çocuk ile babası arasında soybağının kurulmasını sağlayan tek taraflı irade beyanıdır⁵. Tanıma, kurucu yenilik doğuran tek taraflı bir hukuki işlemidir ve tanıyanın bu yöndeki iradesini açıklamasıyla hüküm ifade eder⁶. Tanımanın kurucu

⁵ *Oğuzman/Dural*, s. 326; *Ferit H. Saymen/Halid K. Elbir*, Türk Medeni Hukuku Cilt III Aile Hukuku, İstanbul 1957, s. 411; *Ali Naim İnan*, Çocuk Hukuku, İstanbul 1968, s. 180; *Öztaş*, s. 543; *Genç Arıdemir*, s. 6; *Baygın- Soybağı*, s. 59; *Velidedeoğlu*, s. 405; *Akıntürk/Ateş Karaman*, s. 346; *Dural/Öğüz/Gümüş*, s. 268; *İsmail Özmen*, Açıklamalı-İçtihatlı Velayet-Nesep ve Evlat Edinme Davaları, Ankara 1999, s. 416; *Fatih Bilgili*, Türk Medeni Hukuku'nda Evlilik Dışı Çocuğun Tanınması (MK m. 291-294), Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İÜSBE, Özel Hukuk Anabilim Dalı, İstanbul 1994, s. 14; *Tuğrul Ansay*, Evlilik Dışında Doğan Çocukların Tanınması Alanında Kanunlar Çatışması (Türk- Alman Olayları), AÜHFD, C. 29, S. 3, 1973, s. 162.

⁶ *Selahattin Sulhi Tekinay*, Türk Aile Hukuku, 7. Baskı, İstanbul 1990, s. 521; *Rona Serozan*, Çocuk Hukuku, 2. Baskı, İstanbul 2005, s. 204; *Akıntürk/Ateş Karaman*, s. 346; *Öztaş*, s. 543; *Dural/Öğüz/Gümüş*, s. 268; *Duran*, s. 23; *Hatemi/Serozan*, s. 377-378; *Akın*, s. 8; *Özmen*, s. 416; *Bülent Köprülü/Selim Kaneti*, Aile Hukuku, 2. Baskı, İstanbul 1989, s. 264; *Mustafa Dural/Suat Sarı*, Türk Özel Hukuku C.I, Temel Kavramlar ve Medeni Kanununun Başlangıç Hükümleri, 4. Baskı, İstanbul 2009, s.152; *Hasan Erman*, Medeni Hukuk Dersleri Başlangıç Bölümü, 2. Basım, İstanbul 2007, s. 97; *Vahit Doğan*, 5901 Sayılı Kanuna Göre Güncellenmiş Türk Vatandaşlık Hukuku, 9. Baskı, Ankara 2009, s. 54; *Senai Olgaç*, Kazai ve İlmi İçtihatlarla Türk Kanunu Medenisi ve İlgili Hususi Kanunlar, Cilt I, İstanbul 1956, s. 428, dpn. 2; *Saymen/Elbir*, s. 412. Aksi görüşte olan Feyzioğlu'na göre tanıma yeni bir soybağı meydana getirmez, ancak mevcut olan

yenilik doğuran bir işlem olması hukuk düzeninin tanımaya ilişkin irade beyanına hukuki sonuçlar bağlamasından kaynaklanmaktadır. Zira tanıyan sadece çocuğun kendi çocuğu olduğunu açıklamakla kalmamakta hukuk düzeni tanıyanın iradesine uygun olarak bu beyana çocuk ile tanıyan arasında soybağının kurulması yönünde bir hukuki sonuç bağlamaktadır⁷. Tanımanın etkili olabilmesi için herhangi bir kimseye yöneltilmesine ve ona ulaşmasına gerek yoktur⁸. Medeni Kanun'a göre tanımanın hukuki sonuçlarını doğurması çocuğun veya ananın rızasına bağlı değildir⁹. Tanıma beyanı herhangi bir süreye tabi olmayıp, çocuk, doğumundan önce tanınabileceği gibi, ergin olduktan hatta ölümünden sonra da tanınabilir¹⁰. Çocuğun ana rahmine düşmesinden, fakat doğumundan önce tanınması halinde tanımanın geçerli olarak hukuki sonuç doğurması çocuğun sağ ve tam doğmasına ve doğum anında başka bir erkekle soybağının bulunmamasına bağlıdır¹¹. Çocuğun ana rahmine düşmesinden itibaren tanınabileceğinin kabul edilmesi tanımanın şarta bağlanabileceğinin kabul edilmesi anlamına gelmeyip, bu

---

bir soybağı ilişkisini açığa vurur. Tanıma kurucu değil, açıklayıcı yenilik doğuran bir hukuki işlemdir (Fevzi Necmeddin Feyzioğlu, Aile Hukuku, 3. Baskı, İstanbul 1986, s. 530; aynı yönde bkz. Nevzat Koç, Tanıma ve MK.m.310/II Hükümünün İptali Hakkındaki Anayasa Mahkemesi Kararının Tanımaya Etkisi, Prof. Dr. Kudret Ayiter Armağanı, DEÜHFD, C. III, S. 1-4, Ankara 1988, s. 542-543.

⁷ Genç Arıdemir, s. 7.

⁸ Tekinay, s. 521; Akıntürk/Ateş Karaman, s. 346; Dural/Öğüz/Gümüş, s. 268; Köprülü/Kaneti, s. 264; Serozan, s. 204; Genç Arıdemir, s. 9; Bilgili, s. 15; Öztan, s. 545; Koç, s. 542; Baygın- Soybağı, s. 59; Sevgi Usta Sayita, Encest İlişkiden Doğan Çocuğu "Tanıma Yasağı"nın Kaldırılmasına Eleştirel Bir Bakış, TBB Dergisi, Y. 2010, S. 88, Mayıs Haziran, s. 180; Hatemi/Serozan, s. 377; Aydın Zevkliler/M. Beşir Acabey/K. Emre Gökyayla, Medeni Hukuk, 6. Baskı, Ankara 2000, s. 991; Haluk Burcuoğlu, Medeni Yasa'nın Kabulünden Bugüne Evlilik Dışı Çocukların Hukuki Statülerindeki Önemli Gelişmeler, İÜHFD, Cumhuriyetin 75. Yıl Armağanı, İstanbul 1999, s. 680; A. Egger, Medeni Kanun Şerhi Aile Hukuku Türk Medeni Kanunu m. 241-345, Ankara 1949, s. 200.

⁹ Feyzioğlu, s. 530; Genç Arıdemir, s. 9; Dural/Öğüz/Gümüş, s. 268; Saymen/Elbir, s. 412; İnan, s. 184; Egger, s. 200; Usta Sayita, s. 180; Bilgili, s. 14; Selahattin Sulhi Tekinay, Evlilik Dışı Nesep Meseleleri, Medeni Kanun'un 50. Yılı, Bilimsel Hafta: 15-17 Nisan 1976, Ankara 1977, s. 86; Baygın- Soybağı, s. 59.

¹⁰ Dural/Öğüz/Gümüş, s. 269; Öztan, s. 544; Köprülü/Kaneti, s. 266; Feyzioğlu, s. 530; Akıntürk/Ateş Karaman, s. 348; Serozan, s. 205; Baygın, s. 270; Duran, s. 23; Hatemi/Serozan, s. 377; Genç Arıdemir, s. 10; Köseoğlu/Kocaağa, s. 602; Oğuzman/Dural, s. 327.

¹¹ Öztan, s. 544; Dural/Öğüz/Gümüş, s. 272; Baygın, s. 270; Serozan, s. 205.

durumda MK m.28, II gereğince kişiliğin geriye etkili olarak başlaması söz konusudur¹².

Tanımanın hukuki sonuçlarını doğurabilmesi kanunda aranan esasa ve şekle ilişkin koşulların gerçekleşmesine bağlıdır. Esasa ilişkin şartlardan biri tanıyanın baba olması, diğeri ise çocuğun bir başka erkekle soybağının bulunmamasıdır. Eski Medeni Kanun'da, istisnaen, babanın ölümü veya ayırt etme gücünden sürekli olarak yoksun olması halinde, tanımanın babanın babası tarafından da yapılabileceği kabul edilmişti. Yeni Medeni Kanun'da evlilik dışında doğan bir çocuğu tanıma hakkı sadece çocuğun doğal babasına verilmiştir. Zira babanın ölümü veya ayırt etme gücünü kaybetmesi halinde ana veya çocuk babalık davası açabilecektir. Kişiye sıkı surette bağlı bir hakkın kullanılması söz konusu olduğu için işlemin bizzat baba tarafından yapılması gerekmektedir¹³. MK m.295, II hükmüne göre, tanıma beyanında bulunan kimse ayırt etme gücüne sahip küçük veya kısıtlı ise veli veya vasiinin rızası ile evlilik dışı çocuğunu tanıyabilir¹⁴. Ayrıca ayırt etme gücüne sahip olmayan doğal babanın tanıma beyanında bulunması mümkün olmadığı gibi, tanımanın kişiye sıkı sıkıya bağlı bir hak olması dolayısıyla, yasal veya iradi temsilcinin de onun adına tanıma beyanında bulunması söz konusu değildir. Esasa ilişkin bir diğer şarta göre, tanınacak çocuğun başka bir erkek ile soybağının bulunmaması gerekir. Zira MK m.295, III hükmüne göre “Başka bir erkek ile soybağı bulunan çocuk, bu bağ geçersiz kılınmadıkça tanınamaz”. Söz konusu düzenlemeye göre, çocuk, evlilik, tanıma veya babalık hükmü ile bir başka erkeğe soybağı ile bağlı ise, mevcut soybağı soybağının reddi veya tanımanın iptali davası ile ortadan kaldırılmadıkça, çocuk ile tanıyan arasında soybağı kurulamaz¹⁵.

¹² Genç Arıdemir, s. 10.

¹³ Dural/Öğüz/Gümü, s. 269; Köprülü/Kaneti, s. 265; Öztan, s. 545; Akıntürk/Ateş Karaman, s. 347; Oğuzman/Dural, s. 327; Baygın- Soybağı, s. 63-64.

¹⁴ Eski Medeni Kanun, ayırt etme gücüne sahip küçük ve kısıtlıların yasal temsilcinin rızası olmadan çocuğu tanıyabileceklerini düzenlemekteydi. Zira EMK m.291/I hükmüne göre “Evlilik haricinde doğan çocuk babası tarafından veya babasının vefatı veya temyiz kudretinden daimi mahrumiyeti halinde babasının babası, tarafından tanınabilir”. Söz konusu hükümden babanın mümeyyiz olması durumunda ondan başkasının bu hakkı kullanamayacağı çıkarılmaktadır. Ayrıca EMK m.16/II hükmü uyarınca da ivazsız iktisapta ve münhasıran şahsa merbut hakları kullanmakta kanuni mümessillerin rızasına ihtiyaç yoktur. Tanıma da münhasıran şahsa merbut haklardan biri olduğu için mümeyyiz bulunan küçükler ile mahcurlar tanıma beyanında bulunurken kanuni mümessillerin rızasına muhtaç değildirler.

¹⁵ Dural/Öğüz/Gümü, s. 271; Akıntürk/Ateş Karaman, s. 348; Baygın, s. 270; Oğuzman/Dural, s. 330; Baygın- Soybağı, s. 66.

Tanıma şekle tabi hukuki işlemlerden olup, Medeni Kanun'da belirtilen şekil şartlarına uyulmaması evlilik dışı bir çocuğun tanınmasını geçersiz kılar. Tanımaya ilişkin şekil şartlarının düzenlendiği MK m.295, II hükmüne göre “*Tanıma, babanın, nüfus memuruna veya mahkemeye yazılı başvurusu ya da resmi senette veya vasiyetnamesinde yapacağı beyanla olur*”¹⁶. MK m.296, II hükmüne göre, “*Beyanda bulunulan nüfus memuru, sulh hâkimi, noter veya vasiyetnameyi açan hâkim, tanımayı babanın ve çocuğun kayıtlı bulunduğu nüfus memurluklarına bildirir*”. Çocuğun kayıtlı bulunduğu yerdeki nüfus memurluğu da MK m.296, II hükmü uyarınca, tanımayı, çocuğa, anasına, çocuk vesayet altında ise vesayet makamına bildirir. Tanımanın hukuki sonuçlarını doğurması, bildirim yapılmış olmasına bağlı değildir¹⁷.

Tanımanın çocukla baba arasında soybağı ilişkisi kurması geçmişe etkili sonuçlar doğurup, tanıma, çocuğun doğduğu¹⁸ hatta ana rahmine düştüğü tarihten itibaren hüküm ifade etmektedir¹⁹. Tanınan çocuklar babalarının hanesine baba adı ve soyadı ile analarının kimlik ve kayıtlı yer bilgileri belirtilmek suretiyle tescil edilir (NHK m.28/IV). Nüfus memuruna yazılı başvuru yoluyla yapılan tanıma beyanı ise, doğrudan doğruya aile kütüklerine tescil edilir. Ayrıca Nüfus Hizmetleri Kanunu'nun Uygulanmasına İlişkin Yönetmeliğin 23. maddesinin 4. fıkrasına göre “*ananın veya çocuğun istemesi üzerine, MK'nin 301. maddesi uyarınca mahkemece baba ile arasında soybağının belirlenmesi ya da MK'nin 295. maddesi uyarınca tanınması halinde, baba tarafından babasına bağlı olarak... usulüne göre doğum tutanağı düzenlenerek babasının hanesine, baba soyadı ile tescil edilir*”.

¹⁶ Eski Medeni Kanun m.291/II'ye göre, tanıma resmi senetle veya ölüme bağlı tasarrufla yapılmaktaydı.

¹⁷ Akıntürk/Ateş Karaman, s. 353; Dural/Öğüz/Gümüş, s. 271; Velidedeoğlu, s. 411; Oğuzman/Dural, s. 331; Öztan, s. 550; Köprülü/Kaneti, s. 266; Feyzioğlu, s. 532; Genç Arıdemir, s. 22; Özmen, s. 418; Saymen/Elbir, s. 419; Bilgili, s. 49; Baygın- Soybağı, s. 63; Ali İhsan Özuğur, Türk Medeni Kanununun Değişen Yeni Düzenlemeleri İle Açıklamalı-İçtihatlı Velayet-Vesayet-Soybağı-Evlat Edinme Hukuku-Diğer Eşin Rıza ve Onamina Bağlı İşlemler, 3. Baskı, Ankara 2007, s. 217.

¹⁸ Ansay, s. 162; Dural/Öğüz/Gümüş, s. 268; Duran, s. 23; Baygın- Soybağı, s. 59; Zevkiler/Acabey/Gökyayla, s. 992.

¹⁹ Akıntürk/Ateş Karaman, s. 347; Feyzioğlu, s. 530; Tekinay, s. 521; Köprülü/Kaneti, s. 269; Akın, s. 8; Bilgili, s. 16; Saymen/Elbir, s. 412; Tekinay- Nesep, s. 89; Usta Sayta, s. 180.

III- TANIMANIN İPTALİ DAVASININ HUKUKİ NİTELİĞİ VE ŞARTLARI

A- GENEL OLARAK

Tanımanın iptali davasına girmeden önce, hukukumuzda üst kavram olarak kabul edilen *tanımanın hükümsüzlüğü* kavramına değinmekte yarar vardır. Tanımanın hükümsüzlüğü, tanımanın butlanını²⁰, tanıyanın irade sakatlığı sebebiyle iptalini²¹ ve ananın, çocuğun, çocuk ölmüşse onun altsoyunun, Savcının, Hazinesinin ve başkaca ilgililerin tanıyanın gerçek baba olmaması sebebiyle iptalini²² kapsayan bir üst kavramdır. Medeni Kanun'da tanımanın butlanı ile ilgili herhangi bir düzenleme mevcut olmamasına rağmen, Medeni Kanun'un 297 ila 299. maddeleri arasında tanımanın hükümsüzlüğü konusunda tanımanın irade sakatlığı sebebiyle tanıyan tarafından iptali ve tanımanın ilgili kişiler tarafından açılacak iptal davasıyla geçersiz hale getirilmesi düzenlenmiştir. İşte tanımanın iptali davasını, tanımanın hükümsüzlüğüne (geçersiz hale getirilmesine) yol açan butlan dışında bir araç olarak belirtmek mümkündür.

Tanıma, soybağının kurulmasını sağlayan tek taraflı bir irade beyanı olduğu için tanıyanın irade beyanında bulunmasında bir irade sakatlığın bulunması söz konusu olabilir²³. 4721 sayılı Medeni Kanun'un 297. maddesinde Eski Medeni Kanun döneminde düzenlenmemiş olan, tanıyanın tanıma beyanındaki irade sakatlıkları, yani yanıltma, aldatma veya korkutma sebebiyle yapmış olduğu tanımanın iptalini talep edebilme hakkı düzenlenmiştir. Tanımanın iptali konusu Medeni Kanun'da tanımanın irade sakatlığı sebebiyle tanıyan tarafından iptali ve tanımanın ilgili kişiler tarafından açılacak iptal davasıyla geçersiz hale getirilmesi olarak ayrı ayrı düzenlenmiştir. Tanımanın iptali davasını açabilme hakkı tanıyanın dışında ana, çocuk ve çocuğun ölümü halinde altsoyu, Cumhuriyet savcısı, Hazine ve diğer ilgililere de verilmiştir (MK m.298/I).

---

20 Bkz. aşa. III-C,1.

21 Bkz. aşa. IV-A.

22 Bkz. aşa. IV-B.

23 *Genç Arıdemir*, s. 32.

B- HUKUKİ NİTELİĞİ

Tanımanın iptali davasının genel anlamda yenilik doğuran (inşai) bir dava niteliğine sahiptir²⁴. Yenilik doğuran dava, bir hukuki durumun kurulması, kaldırılması veya değiştirilmesinin ancak bir mahkeme kararıyla sağlanabildiği durumlarda açılan davadır²⁵. Bu davalarda, hukuki durumun kurulması, kaldırılması veya değiştirilmesi için davacının tek taraflı iradesi yeterli olmayıp, mutlaka bir mahkeme kararına ihtiyaç bulunmaktadır²⁶. Bu anlamda yenilik doğuran davalar, ancak kanunun açıkça belirttiği durumlarda varlıklarından söz edilebilen davalardır²⁷. Zira kanun koyucu, boşanma, evliliğin butlanı ve soybağı gibi davalarda, kamu düzeni düşüncesiyle, inşai durumun tarafların iradelerinin rolü olmaksızın mahkeme hükmüyle doğmasını uygun görmüştür²⁸. Soybağına ilişkin davalardan birisi olan tanımanın iptali davasında da kamu düzeni düşüncesi yatmaktadır.

Doktrinde inşai davalar çeşitli yönlerden sınıflandırılmaktadır. Bunlardan ilki, maddi hukuka ilişkin ve yargılama hukukuna ilişkin inşai dava ayı-

24 Yenilik doğuran (inşai) dava hakkında geniş bilgi için bkz. *Ergun Önen*, İnşai Dava, Ankara 1981; *Meral Sungurtekin Özkan*, İnşai Karar ve Özellikleri, 75. Yaş Günü İçin Prof. Dr. Baki Kuru Armağanı, Ankara 2004, s. 554 vd.; *Baki Kuru/Ramazan Arslan/Ejder Yılmaz*, Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı, 6100 Sayılı HMK'na Göre Yeniden Yazılmış 22. Baskı, Ankara 2011, s. 277- 280; *Yavuz Alangoya/M. Kamil Yıldırım/Nevhis Deren- Yıldırım*, Medeni Usul Hukuku Esasları, B. 7, İstanbul 2009, s. 207-211; *Hakan Pekcanitez/Oğuz Atalay/Muhammet Özekes*, Medeni Usul Hukuku, 10. Baskı, Ankara 2011, s. 304 vd.

25 *Kuru/Arslan/Yılmaz*, s. 277; *Pekcanitez/Atalay/Özekes*, s. 305. Yeni Hukuk Muhakemeleri Kanununda eski HUMK'dan farklı olarak dava türleri başlığı altında inşai dava açık bir hükümlerle düzenlenmiştir. HMK m. 108'e göre; "İnşai dava yoluyla, mahkemeden, yeni bir hukukî durum yaratılması veya mevcut bir hukukî durumun içeriğinin değiştirilmesi yahut onun ortadan kaldırılması talep edilir (f.1). Bir inşai hakkın, dava yoluyla kullanılmasının zorunlu olduğu hâllerde, inşai dava açılır (f.2). Kanunlarda aksi belirtilmedikçe, inşai hükümler, geçmişe etkili değildir (f.3)".

26 *Pekcanitez/Atalay/Özekes*, s. 305.

27 *Önen*, s. 53; *Alangoya/Yıldırım/Deren- Yıldırım*, s. 207; *Sungurtekin Özkan*, s. 555- 556. Ayrıca HMK m. 108'e ilişkin Hükümet Gereğesinde: "... Maddenin ikinci fıkrasında ise inşai davaların, ancak, bir inşai hakkın dava yoluyla kullanılmasının zorunlu olduğu hâllerde işlerlik kazanacağı hususu açıkça hükme bağlanmıştır. Bu hâllerin neler olduğunu maddî hukuk gösterecektir. İnşai haklar, varması gerekli tek taraflı bir irade açıklaması ile kullanılırlar; karşı tarafa vardıkları anda kendilerinden beklenen etkiyi doğururlar. İnşai hakka bağlanmış olan etkinin doğumu için, mahkeme aracılığıyla kullanılması maddî hukuk tarafından zorunlu kılınmışsa, bu durumda inşai hak sahibinin inşai dava açması gerekir" ifadelerine yer verilmiştir. Aynı yönde *Kuru/Arslan/Yılmaz*, s. 277.

28 *Alangoya/Yıldırım/Deren- Yıldırım*, s. 207; *Sungurtekin Özkan*, s. 555.

rımıdır. Bu çerçevede tanınmanın iptali davasını maddi hukuka ilişkin inşai dava kategorisine dâhil etmek mümkün olacaktır²⁹. Bu konudaki ikinci bir ayırım, dava sonunda verilen hükmün etkilerinin geleceğe ve geçmişe dönük bulunmasına göre “geleceğe etkili” ve “geçmişe etkili” inşai dava ayırımıdır³⁰. Tanınmanın iptali davasında hâkim tanıyanın baba olmadığına kanaat getirirse tanınmanın iptaline karar verir. Tanınmanın iptali kararının kesinleşmesi ile birlikte tanıma geçmişe etkili olarak ortadan kalkar ve tanıyan ile çocuk arasındaki soybağı ilişkisi sona erer³¹. Şu halde, tanınmanın iptali davasının geçmişe etkili inşai dava olduğu söylenebilir. Son olarak, tanınmanın iptali davası mevcut bir hukukî durumu ortadan kaldırdığı için, inşai hakların türlerine paralel bir şekilde kurucu, değiştirici ve bozucu inşai dava şeklinde bir ayırımı tabi tutulacak olursa, bu davaların bozucu yenilik doğuran (inşai) bir dava³² olarak nitelendirilmesi mümkün olacaktır.

C- ŞARTLARI

1- Geçerli Bir Tanınmanın Bulunması (Tanınmanın Butlanı Sebeplerinden Birisinin Bulunmaması)

Öncelikle belirtmek gerekir ki, tanımayı batıl kılan haller Medeni Kanunda belirtilmemiştir. Bu hallerin yeni MK’da açıkça belirtilmemiş olması bir eksikliktir. Zira iptal nedenleriyle butlan hallerini ayıran bir hükmün Kanunda yer alması tereddütlerin giderilmesi bakımından yerinde olurdu³³. Buna karşılık, tanınmanın geçerli olarak meydana gelebilmesi için gerekli olan esasa veya şekle ilişkin şartlardan herhangi birinin eksikliği tanınmanın butlanı sonucunu doğuracaktır. Bu çerçevede tanıyanın ayırt etme gücünden yoksun olması, yasal temsilcinin rızasının arandığı hallerde rızasının bulunmaması, tanınan çocuğun başka bir erkekle soybağının bulunması ve soybağının reddedilmemiş olması, kanunda öngörülen şekil şartlarına uyulmaması hallerinde yapılan tanıma işlemi mutlak butlanla sakattır³⁴. Fakat

²⁹ *Sungurtekin Özkan*, s. 557.

³⁰ *Kuru/Arslan/Yılmaz*, s. 279- 280; *Sungurtekin Özkan*, s. 559.

³¹ *Akın*, s. 10; *Velidedeoğlu*, s. 419; *Serozan*, s. 208; *Öztan*, s. 551; *Genç Arıdemir*, s. 34; *Bilgili*, s. 89; *Serozan- Soybağı*, s. 765; *Saymen/Elbir*, s. 423; *İnan*, s. 186; *Baygın-Soybağı*, s. 70; *Özmen*, s. 424.

³² *Bilgili*, s. 85; *Genç Arıdemir*, s. 34.

³³ *Baygın*, s. 272.

³⁴ *Serozan*, s. 208; *Akıntürk/Ateş Karaman*, s. 354; *Tekinay*, s. 539; *Köseoğlu/Kocaağa*, s. 602; *Baygın*, s. 272; *Feyzioğlu*, s. 537; *Saymen/Elbir*, s. 420; *Koç*, s. 572; *Öztan*, s. 550; *Oğuzman/Dural*, s. 335; *Genç Arıdemir*, s. 31; *Hatemi/Serozan*, s. 382; *Bilgili*, s. 79;

tanıyanın çocuğun babası olmaması hali tanımanın iptali sebebi olarak öngörülümüştür³⁵.

Butlanla sakat bir tanıma hiçbir hukuki sonuç doğurmayacağından mahkemece iptali yoluna gidilmesine gerek yoktur³⁶. Ancak batıl bir tanımaya dayanarak bir çocuk tanıyanın aile kütüğüne geçirilmiş ise söz konusu tanımanın butlanını tespit ettirmek üzere dava açılması gerekir. Butlanı tespit ettirmek üzere açılacak olan dava herhangi bir süre ile sınırlı olmadan, her zaman ve her ilgili tarafından açılabilir³⁷.

Tanımanın kesin hükümsüz olduğu hallerde, tanıma vasiyetname yolu ile gerçekleştirilmişse, tanımanın geçersiz olması için vasiyetnamenin iptali davasının açılması gerekmektedir³⁸. Tanımanın resmi senetle veya nüfus memurluğuna ya da mahkemeye yazılı olarak yapılan beyanla gerçekleştirildiği hallerde ise BK m.19 ve 20 hükümleri bir aile hukuku işlemi olan tanımanın bünyesine tam anlamıyla uymadığından, hükümsüzlüğe mahkemenin karar vermesi gerekir³⁹.

2- Tanımanın İptali Davasının Kanunda Öngörülen Yetkililerce Açılması

Tanıma, başka bir erkek ile soybağı ilişkisi bulunmayan evlilik dışı bir çocuğun doğal babasının, kanunda öngörülen şekil şartlarına uygun olarak yaptığı, çocuk ile babası arasında soybağının kurulmasını sağlayan tek taraflı irade beyanı olduğu için⁴⁰, bu işleme karşı, Medeni Kanun'da gerek, tanımanın irade sakatlığı sebebiyle tanıyan tarafından iptali, gerekse tanımanın ilgili kişiler tarafından açılacak iptal davasıyla geçersiz hale getirilmesine imkân tanınmıştır. Özellikle ikinci durumda, tanımanın iptali davasını aç-

---

Baygın- Soybağı, s. 420; *Özmen*, s. 420; *Rona Serozan*, *Soybağı Hukuku Üzerine Çeşitlemeler*, Prof. Dr. Bilge Öztan'a Armağan, Ankara 2008, s. 765.

³⁵ *Dural/Öğüz/Gümüş*, s. 272; *Oğuzman/Dural*, s. 335.

³⁶ Doktrindeki bir görüşe göre ise tanımanın kesin hükümsüzlüğünde de, evlenmenin hükümsüzlüğünde olduğu gibi, bir mahkeme kararının varlığı aranmalıdır. Ancak bu mahkeme hükmü bozucu yenilik doğurucu değil, tespit edici niteliktedir (*Serozan- Soybağı*, s. 765).

³⁷ *Tekinay*, s. 539; *Köprülü/Kaneti*, s. 267; *Baygın- Soybağı*, s. 70; *Özmen*, s. 420; *Feyzioğlu*, s. 538; *Hatemi/Serozan*, s. 382; *Koç*, s. 572.

³⁸ *Dural/Öğüz/Gümüş*, s. 273.

³⁹ *Akıntürk/Ateş Karaman*, s. 354; *Oğuzman/Dural*, s. 335; *Genç Arıdemir*, s. 32; *Feyzioğlu*, s. 538.

⁴⁰ Bkz. yuk. II.

bilme hakkı tanıyanın dışında ana, çocuk ve çocuğun ölümü halinde altsoyu, Cumhuriyet savcısı, Hazine ve diğer ilgililere de verilmiştir (MK m.298, I). Bu konuya aşağıda ayrı bir başlık altında yer verilecektir⁴¹.

IV- TANIMANIN İPTALİ DAVASININ TÜRLERİ

A- TANIMANIN İRADE SAKATLIĞI SEBEBİYLE TANIYAN TARAFINDAN İPTALİ

Tanıyanın irade sakatlığı sebebiyle açacağı iptal davası ile tanımanın geçersiz hale getirilmesi imkânı sağlanmıştır. MK m.297, I'e göre, "*Tanıyan, yanılma, aldatma veya korkutma sebebiyle tanımanın iptalini talep edebilir*". Eski Medeni Kanun'da tanımanın irade sakatlığı sebebiyle iptalini düzenleyen herhangi bir hüküm mevcut değildi. Zira tanıyanın tanımanın iptali edilmesinde kural olarak bir menfaatinin bulunmadığı varsayılıyordu⁴². Ancak tanıma, hukuki sonuçlar doğuran bir irade beyanı olduğu için, tanıma işlemi yanılma, aldatma veya korku ile yapılmışsa tanıyan EMK m. 294 ve BK m. 23 vd. hükümlerine dayanarak tanımaya itiraz ederek tanımanın iptalini talep edebilirdi⁴³. Söz konusu durumda tanıyanın borçlar hukukunda olduğu gibi tek taraflı bir fesih hakkı olmayıp, tanımanın iptalini mahkeme aracılığıyla talep etme hakkı vardı⁴⁴.

İrade bozukluğu sebebiyle tanıyan tarafından açılan iptal davasında, tanıyan tarafından iptal sebebinin varlığı ispat edilmelidir⁴⁵. Diğer bir ifadeyle tanıyan, çocuğun babası hususunda yanıldığını, aldatıldığını veya tanıma beyanını tehdit altında yaptığını ispat etmelidir. Tanıyanın yanılma sebebiyle iptal davası açabilmesi için, yanılmanın tanıyanın baba olduğu hususuna

41 Bkz. aşa. IV-B, 1.

42 Bkz. *Mustafa Saldırım*, Özel Hukukta Cumhuriyet Savcısının Görevleri, Ankara 2005, s. 120.

43 *Feyzioğlu*, s. 538; *Velidedeoğlu*, s. 414. Buna karşılık Eski MK döneminde doktrinde, tanıyanın iradesinin fesada uğraması halinde, tanımayı iptal ettirmek için BK m. 31 hükmüne kıyasen hatanın ve hilenin öğrenilmesinden veya korkutmanın etkisinin ortadan kaldırılmasından itibaren bir yıl içinde tanımanın iptali için dava açabilmesi ve tanımaya itiraz etme imkanı tanınması gerektiği savunulmaktaydı (Bkz. *Koç*, s. 571, dn. 148'de anılan yazarlar). Ayrıca bkz. *Saldırım*, s. 120- 121.

44 *Velidedeoğlu*, s. 414; *Feyzioğlu*, s. 538; *Oğuzman/Dural*, s. 336.

45 *Köseoğlu/Kocaağa*, s. 603; *Dural/Öğüz/Gümüş*, s. 273; *Akıntürk/Ateş Karaman*, s. 356; *Genç Arıdemir*, s. 32; *Tekinay*, s. 538; *Akın*, s. 9.

ilişkin olması gerekmektedir⁴⁶. Taniyanın baba olduğu hususu dışındaki yanılmalar sebebiyle MK m.297 hükmü esas alınarak iptal davası açılmaz⁴⁷. Örneğin ananın başka erkekle de cinsel ilişki kurduğunu bilmeme, tek başına, tanımayı iptale yeterli bir yanılma değildir⁴⁸. Taniyanın iradesi annenin veya üçüncü bir kişinin aldatması sonucunda bozulmuşsa bu durumda da taniyan irade sakatlığı sebebiyle iptal davası açabilir. Tanımanın iptali için ileri sürülebilecek diğer bir irade bozukluğu hali ise tehdittir. Tehdidin hangi nitelikleri taşıdığı takdirde tanımanın iptali davasının açılacağı konusunda Türk hukukunda bir açıklık olmamasına rağmen, İsviçre Medeni Kanunu'nda belirtilen niteliklerin mevcut olması halinde söz konusu tehdidin etkisi altında yapılan tanımanın iptali yoluna gidilebileceği kabul edilmelidir. Tehdit, taniyanın kendisinin veya yakınlarının yaşamına, sağlığına, onur ve saygınlığına veya malvarlığına yönelik yakın ve ciddi bir tehlikeye ilişkin ise böyle bir tehdidin etkisi altında yapılan tanımanın varlığı halinde iptal davası açılabilir⁴⁹.

B- TANIMANIN TANIYANIN GENETİK BABA OLMAMASI SEBEBİYLE İLGİLİLERCE İPTALİ

1- Genel Olarak

İptal davası açılarak tanımanın geçersiz hale getirilmesini sağlayan ikinci imkân MK m.298 hükmü gereğince ana, çocuk ve çocuğun ölümü halinde altsoyuna, Cumhuriyet Savcısına, Hazineye ve diğer ilgililere tanınan dava hakkıdır.

2- Dava Açma Hakkına Sahip Olanlar

Medeni Kanun'un 298. maddesine göre “*Ana, çocuk ve çocuğun ölümü halinde altsoyu, Cumhuriyet savcısı, Hazine ve diğer ilgililer tanımanın iptalini dava edebilirler (f. 1). Dava taniyana, taniyan ölmüşse mirasçılara karşı açılır (f. 2)*”. Dava açma hakkına sahip olan bu kişiler yakından incelemektir.

⁴⁶ Hatemi/Serozan, s. 382; Genç Arıdemir, s. 33; Öztan, s. 553; Serozan- Soybağı, s. 765; Dural/Öğüz/Gümüş, s. 273; Serozan, s. 209.

⁴⁷ Genç Arıdemir, s. 33; Dural/Öğüz/Gümüş, s. 273.

⁴⁸ Hatemi/Serozan, s. 382; Serozan- Soybağı, s. 765-766.

⁴⁹ Serozan, s. 209; Genç Arıdemir, s. 33-34; Serozan- Soybağı, s. 766; Öztan, s. 553; Dural/Öğüz/Gümüş, s. 274; Doktrindeki aksini savunan bir görüş ise, malvarlığına yönelik tehditlerin tanımanın iptali davası açma hakkı vermeyeceği yönündedir (Baygın, s. 271; Baygın- Soybağı, s. 67).

a) Ana ve Çocuk

Öncelikle belirtmek gerekir ki, tanımanın iptali davasını açabilecek kişilerin kapsamı, soybağının reddi veya sonradan evlenme yoluyla oluşan soybağına itiraz ve iptal davasını açabilecek kişilere göre daha geniş kapsamlıdır. Tanıyan dışında iptal davası açma hakkı ilk olarak, tanımanın hukuki statülerini doğrudan etkileyen ana ve çocuğa tanınmıştır. Ana ve çocuk sınırlı ehliyetsiz dahi olsalar, tanımanın iptalini dava etme hakkı kişiye sıkı surette bağlı bir hak olduğu için, yasal temsilcilerinin rızasına ihtiyaç duymaksızın dava açma hakkını kullanabilirler. Ana ve çocuğun tam ehliyetsiz olmasında ise, iptal davası yasal temsilcileri tarafından açılacaktır⁵⁰. Ayırt etme gücünden yoksun (tam ehliyetsiz) olması halinde, dava hakkını çocuk adına menfaati çatışmayan vasisi (MK m. 403), o da yoksa mahkemece tayin edilen kayyım kullanılmalıdır. Çocuk vesayet altına konacak yerde, anasının velayetine tabi kılınmışsa, anası ile çocuk arasında menfaat çatışması olabileceğinden. Tanımanın iptali için çocuğa bir kayyım tayin edilmesi gerekecektir (MK m. 426, II)⁵¹.

Medeni Kanun'un 298. maddesi gereğince çocuğun ölümü halinde altsoyu dava açabilecektir. Maddede açık olarak "altsoy"dan söz edildiği için, çocuğun diğer mirasçılarının dava hakları yoktur⁵². Çocuk hayatta iken tanınmışsa, çocuğun ölümü halinde altsoyunun tanımanın iptali davası açabilmesi, çocuğun dava açma süresi geçmeden ölmesi ve tanımanın iptali davası açma hakkını kullanacağıın ispatlanması halinde söz konusu olur⁵³. Çocuk açık veya örtülü davranışları ile dava açmayacağı yönündeki iradesini ortaya koymuşsa, çocuğun altsoyu iptal davası açamaz. Çocuk, ölümünden sonra tanınmış ise, altsoyunun doğrudan doğruya dava açma hakkı olduğundan, çocuğun altsoyu hak düşürücü süre içinde tanımanın iptalini dava edebilir⁵⁴.

b) Cumhuriyet Savcısı

Hukukumuzda Cumhuriyet savcılarının esas olarak ceza davalarında görevli olmalarına karşılık, bazı istisnai durumlarda hukuk mahkemelerinde de

---

⁵⁰ Tekinay, s. 532; Dural/Öğüz/Gümüş, s. 274; Feyzioğlu, s. 538; Özuğur, s. 221.

⁵¹ Saldırım, s. 119.

⁵² Saldırım, s. 118.

⁵³ Dural/Öğüz/Gümüş, s. 274-275.

⁵⁴ Dural/Öğüz/Gümüş, s. 275.

görevleri bulunmaktadır⁵⁵. Savcıların daha çok kamu düzeniyle ilgili konularda açmış oldukları bu hukuk davaları ile kanuna riayet edilmesi sağlanmaktadır⁵⁶. İşte bu nedenle, çocuğun soybağının belirlenmesinin kamu düzeni ile ilgili olması⁵⁷ ve bu yolla gerçeğe aykırı beyanda bulunulmasının önlenmesi amacıyla Cumhuriyet Savcısına dava açma hakkı verilmiştir (MK m. 298, I)⁵⁸. Kanun hükmünde belirtilen “diğer ilgililer” kapsamında⁵⁹ korunmaya değer çıkarı olmayan kişiler de her ne kadar doğrudan doğruya dava açmasalar da Cumhuriyet Savcısına durumu ihbar ederek onun dava açmasını sağlayabilirler⁶⁰. Cumhuriyet savcısının açtığı dava, sadece tanıyanın baba olmadığı iddiasına dayanır (MK m. 298, I)⁶¹. Cumhuriyet savcısının bu şekilde açacağı davada, özel hukuktaki davacıdan bir farkı yoktur. Zira Cumhuriyet savcısı, davasını Kanundaki şartlar çerçevesinde ıslah edebilir, kanun yollarına başvurabilir. Ancak savcının açmış olduğu davalarda özel hukuk davacısından farkının bulunmamasını, kamu düzeni çerçevesinde düşünmek gerekecektir. Çünkü savcı davayı kamu yararına açtığından, açmış olduğu bu davadan feragat edemeyeceği gibi⁶², bu davalar, tarafların arzularına tabi olmadığından tahkim sözleşmesi de yapılamayacaktır⁶³.

55 Bkz. *Ejder Yılmaz*, Savcıların Hukuk Davalarındaki Görevleri, AÜHFD, 1972, C. XXIX, S. 1-2, s. 259.

56 *Yılmaz- Savcılar*, s. 259.

57 Hukuk Muhakemeleri Kanunu m. 292’ye İlişkin Hükümet Gerekçesinde de soybağı ile ilgili davaların kamu düzeninden olduğu açıkça vurgulanmıştır. Ayrıca babalık davalarının kamu düzenine ilişkin oldukları hakkında bkz. Medeni Kanun m. 301’in Gerekçesi.

58 743 sayılı eski MK m. 294’de öngörülen üçüncü kişilerin tanımaya itiraza ilişkin hükümde, açıkça savcıdan söz edilmemesine karşılık, doktrinde “diğer alakadarlar” deyimini içine savcılarının da dâhil olması gerektiği belirtiliyordu (*Yılmaz- Savcılar*, s. 268- 269 ve orada anılan yazarlar).

59 Bkz. aşa. IV-B, 1-d.

60 *Saldırım*, s. 120. Ayrıca bkz. ve karşı. HMK’nun “Cumhuriyet savcısının davada yer alması” kenar başlıklı m. 70 hükmüne göre; “Cumhuriyet savcısı, kanunda açıkça öngörülen hâllerde, hukuk davası açar veya açılmış olan hukuk davasında taraf olarak yer alır (f. 1). Cumhuriyet savcısı, resmî dairenin bildirimine rağmen dava açmaz ise ihbar eden resmî daire, Cumhuriyet savcısının yargı çevresinde görev yaptığı ağır ceza merkezine en yakın kıdemli asliye hukuk mahkemesi hâkimine itiraz edebilir. Bu hususta 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 172 ve 173 üncü maddeleri⁶⁰ kıyasen uygulanır (f. 2). Cumhuriyet savcısının yer aldığı dava ve işler üzerinde taraflar serbestçe tasarruf edemezler (f. 3).

61 *Saldırım*, s. 120.

62 *Yılmaz- Savcılar*, s. 260. Evliliğin butlanı davası bakımından aynı yönde *Leyla Akyol Aslan*, Medeni Usul Hukukunda Davadan Feragat, Ankara 2011, s. 299. Belirtmek gere-

c) Hazine

Tanıma yolu ile kurulan soybağının gerçeğe aykırı olması halinde, Hazine'nin mirasa ilişkin menfaatinin etkilenecek olması dolayısıyla Hazineye de dava açma hakkı verilmiştir⁶⁴. Bir başka deyişle, Hazine'nin, mirasa ilişkin menfaatlerinin zarar görme ihtimali bulunması durumunda tanımanın iptalini dava etmekte hukuki yararı olacaktır⁶⁵.

d) Diğer İlgililer

Medeni Kanun m. 298 hükmünde diğer ilgililere de dava açma hakkı verilmesine rağmen, ilgili kişilerin kimler olacağı konusunda söz konusu hükümde bir açıklık bulunmamaktadır. Doktrinde “*ilgili kişiler*” arasında, tanıyanın çocuk sebebiyle mirasçı olamayan veya miras payı azalan mirasçıları, tanımanın iptalinde maddi ve manevi menfaati bulunan kişiler, tanıyanın çocuğun gerçek babası, aynı kimse tarafından daha önce tanınmış olan çocuklar sayılmaktadır⁶⁶. Diğer ilgililerin açtığı dava (tıpkı Cumhuriyet savcısının açtığı dava gibi) sadece tanıyanın baba olmadığı iddiasına dayanır (MK m. 298, I)⁶⁷.

C- İSPAT YÜKÜ

Hukukumuzda genel kural, ispat yükünün gerek MK m. 6, gerekse yeni Hukuk Muhakemeleri Kanununun 190. maddesindeki genel ilkeye göre uygun olarak iddia edilen vakiyaya bağlanan hukukî sonuçtan kendi lehine hak çıkaran tarafa düşer⁶⁸. Nitekim HMK m. 190'a göre, “*İspat yükü, kanunda özel bir düzenleme bulunmadıkça, iddia edilen vakiyaya bağlanan hukukî sonuçtan kendi lehine hak çıkaran tarafa aittir*”. Böylece HMK m.

---

kir ki, soybağına ilişkin davaları (tanımanın iptali davası dahil) açma bakımından Cumhuriyet savcılarının dava açmaları onlar için bir görevdir. Buna karşılık feragat etmişse, bu feragatin sonuç doğurmaması, mahkemenin davaya devam etmesi gerekir. Evliliğin butlanı davası bakımından aynı yönde bkz. *Akyol Aslan*, s. 298; *Saldırım*, s. 88- 89.

⁶³ *Yılmaz- Savcılar*, s. 260.

⁶⁴ *Dural/Öğüz/Gümüş*, s. 275. Buna karşılık, 743 sayılı eski MK m. 294'de öngörülen üçüncü kişilerin tanımaya itiraza ilişkin hükümde, hazineye (ve diğer ilgililere) tanımaya itiraz edebileceklerini düzenlenmişti.

⁶⁵ *Saldırım*, s. 120.

⁶⁶ *Velidedeoğlu*, s. 414; *Akıntürk/Ateş Karaman*, s. 355; *Baygın*, s. 271-272; *Tekinay*, s. 534; *Dural/Öğüz/Gümüş*, s. 275; *Köprülü/Kaneti*, s. 268; *Öztaş*, s. 552; *Oğuzman/Dural*, s. 333; *Köseoğlu/Kocağa*, s. 604; *Özmen*, s. 424; *Koç*, s. 562; *Baygın- Soybağı*, s. 68.

⁶⁷ Bkz. *Saldırım*, s. 120.

⁶⁸ Bkz. ve karşı. *Akıntürk/Ateş Karaman*, s. 356.

190 hükmü, MK m. 6 hükmünü daha açık bir ifadeyle vurgulamıştır⁶⁹. Bu anlamda ispat yükü ilk önce kural olarak davacıya düşecektir. Ancak bu zorunlu değildir. Zira ispat yükünün düşeceği taraf davacı olabileceği gibi, davalı da olabilir. Bununla birlikte ispat yükünün özel kanun hükümlerinde düzenlendiği hallerde, genel kurala göre ispat yükünün kime düştüğünü araştırmaya gerek yoktur. Bu durumlarda ispat yükü özel kanun hükümlerinde yazılı kimselere düşecektir⁷⁰. Tanımanın iptali davasında da aynı durum söz konusudur. Zira tanımanın iptali davasında ispat yükü, ilgililerin dava açmalarına ilişkin MK m. 299 hükmünde düzenlenmiştir.

Medeni Kanun'un 299. maddesinin 1. fıkrası uyarınca "*Davacı, tanıyanın baba olmadığını ispatla yükümlüdür*". Söz konusu hükümle getirilen ispat yükü, iptal davasının tanıyan dışındaki diğer kişiler tarafından açılmış olması halinde söz konusudur⁷¹. Bu çerçevede, iptal davası açmış olan bu kişiler yapılan tanımanın gerçeği yansıtmadığını ortaya koymalıdır. Tanıyanın baba olmadığını ispatlanması, tanıyan ile ana arasında bir cinsel ilişkinin bulunmadığı, çocuğun bu cinsel ilişkinin ürünü olmadığını ispatlanması ile gerçekleştirilebilir⁷². Tekniğin ileri düzeye ulaştığı günümüzde, kan muayenesi veya ana baba ölmüş olsa bile DNA testi yapılarak ana veya babanın ilişkisinin tespitinde son derece güvenilir bir yol olduğu, kan grubu testlerine oranla daha net ve kesin sonuçlar verdiği⁷³ düşünülürse, tanıyanın baba olmadığını ispatlanması konusunda görüşlerin önemini yitirdiğini söylemek yanlış olmayacaktır. Özellikle Cumhuriyet savcısının açtığı, katıldığı, re'sen araştırma ilkesinin⁷⁴ uygulandığı davalarda hâkim, bu delillere kendiliğinden başvurabileceğine göre, tanımanın iptali

---

⁶⁹ Bkz. HMK m. 190'e ilişkin Hükümet Gerekçesi: "İspat yüküne ilişkin kural daha önce Türk Medenî Kanununda düzenlenmiş olmasına rağmen ispat yükü kurallarının maddî hukuk temelli olmakla birlikte bir usul hukuku müessesesi olması sebebiyle, bu Kanun içerisinde yeniden düzenlenmiştir. Ayrıca bu durum, ispat hukukuna ilişkin tüm genel hükümlerin birlikte düzenlenmesinin de bir sonucudur. İspat yükü kuralı, Türk Medenî Kanunundaki düzenleniş tarzına göre daha açık ve üzerinde uzlaşılan bir şekilde ifade edilmiştir...".

⁷⁰ *Kuru/Arslan/Yılmaz*, s. 372; *Pekcanitez/Atalay/Özekes*, s. 438.

⁷¹ *Akıntürk/Ateş Karaman*, s. 356; *Akın*, s. 9.

⁷² *Dural/Öğüz/Gümüş*, s. 276.

⁷³ *Haluk Konuralp*, İspat Hukukunun Zorlanan Sınırları, Ankara 1999, s. 107; ayrıca bkz. *Saldırım*, s. 123; *Nagehan Okumuş*, Medeni Usul Hukukunda Özel Hüküm Sebepleri (Kanunda Düzenlenmemiş Takdiri Deliller, AÜSBE, Yayınlanmamış YLT, Erzurum 2010, s. 38.

⁷⁴ Karş. HMK m. 25 (Taraflarca getirilme ilkesi).

davasında maddi vakıanın kimin tarafından ispatlanacağını önemli bir sorun oluşturmayacaktır⁷⁵.

Medeni Kanun'un 299. maddesinin 2. fıkrasına göre ise, "Ana ve çocuk tarafından tanıyanın gerçek baba olmadığı iddiasıyla açılmış olan iptal davasında ispat yükü, ancak tanıyanın, gebe kalma döneminde ana ile cinsel ilişkide bulunduğuna ilişkin inandırıcı kanıtları göstermesinden sonra doğar". Bu durumda tanıyanın davacı ana ile cinsel ilişkide bulduklarına ilişkin delilleri, onun gerçek baba olabileceği hakkında bir tür adi karine⁷⁶ oluşturacak, bunun üzerine ana ve çocuk her türlü delille bu karineyi çürütme yoluna gidecektir. Tanıyan, gebe kalma döneminde ana ile cinsel ilişkide bulunduğuna ilişkin inandırıcı deliller getirebilirse, ispat yükü davacıya geçecektir. Örneğin, ana ve çocuk ispatlanmış cinsel ilişki ile çocuğun doğumu arasında illiyet bağı bulunmadığını, çünkü babanın çocuk yapma kabiliyetinden yoksun olduğunu ispat edeceklerdir⁷⁷.

⁷⁵ *Saldırım*, s. 123. Bununla birlikte, DNA testi hâkimin uzmanlık alanına girmediği için, hâkim babalık davasında bu testin yapılmasına karar verirse, bilirkişiye başvurmak zorunda kalacaktır. DNA testi yeni Hukuk Muhakemeleri Kanunu anlamında bir takdiri delil niteliği taşımakla beraber bilirkişiye yaptırılmak zorunluluğu vardır. Fakat hukukumuzda özellikle babalık davaları bakımından öncelikle ana ile baba olduğu iddia edilen davalı arasındaki cinsel ilişkinin varlığı hususunda kanaat edinilmesi, ortada ciddi belirtiler ve deliller bulunduğu takdirde kan tahlili ve DNA testine başvurulabilmesi gerektiği yönünde görüşler bulunmaktadır. Özellikle babalık davası çerçevesinde yapılan tartışmalar için bkz. *Rıfat Erten/Birsene Acır/Sema Taşveren*, Gen (DNA) Testinin İspat Hukuku Açısından Değerlendirilmesi, AÜHFD, 1996, C.45, S. 1- 4, s. 578; *Konuralp*, s. 107; *Zuhal Tokar*, Babalık Davası, AÜSBE Özel Hukuk (Medeni Hukuk Anabilim Dalı), YLT, Ankara 2004, s. 42 vd. Yargıtay da, babalık davası ile ilgili olarak, ortada davalının baba olduğuna dair önemli belirtilerin olması, daha sonra bilimsel incelemelere başvurulması gerektiği kanaatindedir (Örneğin bkz. 2. HD. 22.03.1990, 11584/ 3110; HGK. T. 18.10.2000, S.2-1228/1288). Kararların değerlendirilmesi için bkz. *Erten/Acır/Taşveren*, s. 583-584.

⁷⁶ Hukukumuzda genel olarak karine, belli bir olaydan diğer bir olay için çıkarılan sonuç olarak tanımlanabilir. Karineler, doktrinde fiili karineler ve kanuni karineler olmak üzere iki başlık altında incelenmektedir. Kanuni karineler ise, kesin kanuni karine ve adi kanuni karine şeklinde ikili bir ayrıma tabi tutulmaktadır. Burada konumuzla ilgili olan *adi kanuni karinedir*. Adi (kesin olmayan) kanuni karineler, aksi ispat edilebilen, aksi ispat edilinceye kadar delil teşkil eden karinelerdir. Konu ile ilgili olarak bkz. *Kuru/Arslan/Yılmaz*, s. 375; *Pekcanitez/Atalay/Özeker*, s. 428-429 vd. Ayrıca bkz. *Oğuz Atalay*, Menfi Vakıaların İspatı, İzmir 2001, s. 46 vd. Karine ve karine türleri hakkında ayrıca bkz. *Sema Taşpınar*, Medeni Yargılama Hukukunda İspat Sözleşmeleri, Ankara 2001, s. 152-154.

⁷⁷ *Baygın- Soybağı*, s. 69; *Akıntürk/Ateş Karaman*, s. 356; *Baygın*, s. 272.

Tanımanın çocuk için zararlı olduğu⁷⁸ veya tanımanın kanunen yasak olduğu sebeplerine dayanılarak itiraz davası açma hakkı ortadan kaldırıldığından dolayı söz konusu sebeplerin bulunduğunu iddia ve ispat etmek artık söz konusu değildir.

D- TANIMANIN İPTALİ DAVASINDA DAVALILAR

1- Tanıyan Tarafından Açılan Tanımanın İptali Davasında

Medeni Kanun m.297, II ve m.298, II hükümlerine göre tanıyanın açtığı tanımanın iptali davasında davalılar ana ve çocuktur. Bir başka deyişle tanımanın iptali davası tanıyan tarafından ana ve çocuğa karşı açılır. Ana ve çocuk arasında ise şekli bakımdan zorunlu dava arkadaşlığı vardır⁷⁹. Zira şekli bakımdan zorunlu dava arkadaşlığında, birden fazla kişiye karşı dava açılmasında maddi bir zorunluluk bulunmadığı halde, kanun gerçeğin daha iyi ortaya çıkması ve taraflar arasındaki hukuki ilişkinin daha iyi karara bağlanmasının sağlanması için birden fazla kişiye karşı dava açılmasını zorunlu kılmıştır. Bu tür hallerde dava konusu hak veya borç hakkında tüm dava arkadaşları hakkında aynı şekilde tek bir karar verilmesi zorunlu değildir⁸⁰. Bu dava arkadaşlığı türü özel kanun hükümlerine (MK'daki tanımanın iptali davasında olduğu gibi) dayanmakta olup, sadece davalılar bakımından söz konusudur⁸¹. Ayrıca bu tür dava arkadaşlığında dava arkadaşlarının birlikte hareket etme zorunlulukları bulunmayıp, ihtiyari dava arkadaşlığına benzer bir durum söz konusudur⁸².

Eğer çocuk küçük ise kayyım tarafından temsil olunmalıdır⁸³.

78 Eski MK döneminde tanımanın çocuk bakımından zararlı bulunmasının bir itiraz teşkil etmesi için bu zararın ağır bir zarar olması gerekmektedir. Örneğin, babasının kötü bir şöhrete sahip olması, mirastan yoksunluk veya mirasçılıktan çıkarma sebeplerinin varlığı gibi (Saymen/Elbir, s. 421). Ayrıca bkz. Koç, s. 550-551.

79 Saldırım, s. 122; benzer yönde bkz. Dural/Öğüz/Gümüş, s. 273.

80 Ömer Ulukaptı, Medeni Usul Hukukunda Dava Arkadaşlığı, Konya 1991, s. 102; Erdal Tercan, Medeni Usul Hukukunda Tarafların İsticvabı, Ankara 2011, s. 184; Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 496; Pekcanitez/Atalay/Özekes, s. 218; İbrahim Ermenek, Medeni Usul Hukukunda Davayı Kabul, Ankara 2009, s. 69.

81 Ulukaptı, s. 102; Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 496.

82 Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 498- 499; Pekcanitez/Atalay/Özekes, s. 220.

83 Yarg. 2. HD., T. 05.12.2005, E. 14073/ K. 16947 “Dava, tanıyan tarafından açılan tanımanın iptaline ilişkindir (MK.m.297/1). Tanıyanın açtığı iptal davası anaya ve çocuğa karşı açılır (MK.m.297/f. 2). Yasal temsilcinin menfaati ile küçüğün menfaati çatıştığından (MK.m.426/f. 2) küçük Berkay’a temsil kayyımı atanarak dava kayyımına yönlendirilme-

2- İlgililerce Açılan Tanımanın İptali Davasında

Tanımanın iptali davası MK m. 298, I'de sayılan kişilerden herhangi biri tarafından açılırsa davalı tanıyan, eğer tanıyan ölmüşse tanıyanın mirasçısıdır (MK m. 298/II) . Bu durumda çocuğun ve ananın de menfaatleri söz konusu olduğundan ve tanımanın iptaline ilişkin karar inşai bir hüküm olup herkesi bağladığından, ana ve çocuğun da tanıyanla birlikte şekli bakımdan mecburi dava arkadaşı olarak davalı tarafta yer alması daha isabetli olurdu⁸⁴.

V- TANIMANIN İPTALİ DAVASINDA GÖREVLİ VE YETKİLİ MAHKEME

A- GÖREVLİ MAHKEME

Hukuk Muhakemeleri Kanunu'na (m. 2/1) göre, dava konusunun değer ve miktarına bakılmaksızın malvarlığı haklarına ilişkin davalarla, şahıs varlığına ilişkin davalarda görevli mahkeme, aksine bir düzenleme bulunmadıkça asliye hukuk mahkemesidir. Buna karşılık tanımanın iptali davasında görevli mahkeme aile mahkemesidir. Zira 4787 sayılı Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun'un⁸⁵ 4. maddesinde, "22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun Üçüncü Kısım hariç olmak üzere İkinci Kitabı ile 03/12/2001 tarihli ve 4722 sayılı Türk Medeni Kanununun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanuna göre aile hukukundan doğan dava ve işler"de aile mahkemesinin görevli olduğu öngörülmüştür. Tanımanın iptali davası da Medenî Kanunu'nun aile kitabında düzenlenen konulardan olduğundan, bu davada görevli mahkeme aile mahkemeleri olacaktır⁸⁶. Eğer davanın görüleceği yerde henüz aile mahke-

---

lidir" (Ömer Uğur Gençcan, 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu Madde 185-530, 2. Baskı, Ankara 2007, s. 2180).

84 Saldırım, s. 122.

85 RG.18.1.2003, S. 24997.

86 Bkz. Aile Mahkemeleri Kanunu m. 4: "Aile mahkemeleri, aşağıdaki dava ve işleri görürler:

1. 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun (Ek ibare: 14/04/2004-5133 S.K. 2.mad.) Üçüncü Kısım hariç olmak üzere İkinci Kitabı ile 03/12/2001 tarihli ve 4722 sayılı Türk Medeni Kanununun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanuna göre aile hukukundan doğan dava ve işler,

2. 20/05/1982 tarihli ve 2675 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanuna göre aile hukukuna ilişkin yabancı mahkeme kararlarının tanıma ve tenfizi,

3. Kanunlarla verilen diğer görevler". Aile mahkemelerinin görevleri hakkında geniş bilgi için bkz. Selma Bakır, Aile Mahkemeleri, Ankara 2003, s. 42 vd.; Ali

mesi kurulmamış ise, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu tarafından belirlenen asliye hukuk mahkemesi aile mahkemesi sıfatıyla tanımanın iptali davasına bakacaktır. Görev kuralları kamu düzenine ilişkin olduğundan, aile mahkemelerince yargılamanın her aşamasında kendiliğinden gözetilecektir.

B- YETKİLİ MAHKEME

Medeni Kanun'un 283. maddesine göre, "*Soybağına ilişkin davalar, taraflardan birinin dava veya doğum sırasındaki yerleşim yeri mahkemesinde açılır*". Bu hüküm uyarınca tanımanın iptali davası, davacı ve davalının dava veya çocuğun doğumu sırasındaki yerleşim yeri mahkemesinde açılacaktır. Ancak bu yetki kuralı, ana, çocuk, çocuğun altsoyu tarafından açılan davalarda bu kişilere kolaylık sağlarsa da, ilgililer tarafından açılan davalarda davadan en çok etkilenen bu kişiler için hakkaniyete aykırı sonuçlar doğurabilir. Cumhuriyet savcısına ve Hazineye de buldukları yerdeki mahkemede tanımanın iptali davası açabilme yetkisi veren Medeni Kanun m. 283 hükmünün "*doğum sırasındaki yerleşim yeri mahkemesinin yetkisine*" ilişkin düzenlemesi, davayı açan Cumhuriyet savcısı veya Hazine temsilcisi için uygulanmaz⁸⁷.

Davanın yetki ile ilgili genel hükümler çerçevesinde (HMK m. 5) davalıların yerleşim yeri mahkemesinde açılmasına da bir engel yoktur⁸⁸. Ayrıca davacı, davalıların birden fazla olması durumunda tanımanın iptali davasını bunlardan birinin bulunduğu yerleşim yeri mahkemesinde açabilir (karş. HMK m. 7/1).

VI- DAVA AÇMA SÜRESİ

A- GENEL OLARAK

Medeni Kanun'un 300. maddesinde tanıyan ve ilgililer tarafından açılacak tanımanın iptali davası için hak düşürücü süreler öngörülmüştür. Tanımaya karşı iptal davası EMK'nın 293. ve 294. maddelerinde üç aylık hak düşürücü süreye bağlanmıştır⁸⁹. Yeni Medeni Kanun'da oldukça kısa olan bu

---

Karagülmez/Sami Sezai Ural, Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usulleri, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 2. Baskı, Ankara 2003.

⁸⁷ Bkz. *Saldırım*, s. 122.

⁸⁸ Bkz. ve karş. *Akıntürk/Ateş Karaman*, s. 357.

⁸⁹ Eski Medeni Kanun döneminde aksi görüşte olan bazı yazarlar, tanıyanın irade bozukluğu sebebiyle açacağı iptal davasının, BK.m.31'e kıyasen, hatanın veya hilenin öğrenildiği ya da korkutmanın etkisinin kalktığı günden başlayarak bir yıl içinde açılacağını belirtmekteydi (Bkz. *Köprülü/Kaneti*, s. 269; *Tekinay*, s. 538).

üç aylık süre uzatılmış ve biri davacının iptal sebebini öğrenmesinden diğeri ise tanıma işleminden başlamak üzere iki ayrı hak düşürücü süre kabul edilmiştir.

Medeni Kanun m. 300'e göre, "*Tanıyanın dava hakkı, iptal sebebini öğrendiği veya korkunun etkisinin ortadan kalktığı tarihten başlayarak bir yıl ve her halde tanımanın üzerinden beş yıl geçmekle düşer.*

İlgililerin dava hakkı, davacının tanımayı ve tanıyanın çocuğun babası olmayacağını öğrendiği tarihten başlayarak bir yıl ve her halde tanımanın üzerinden beş yıl geçmekle düşer.

Çocuğun dava hakkı, ergin olmasından başlayarak bir yıl geçmekle düşer".

Şu halde, tanıyan yanılma, aldatma veya korkutma iddiasına dayanarak tanımanın iptali davası açabilir. Eğer tanıyan korkutulduğu için tanıdığını ileri sürüyorsa korkunun etkisinin ortadan kalktığı tarihten başlayarak *bir yıl*, yanıldığı veya aldatıldığı iddiasına dayanıyorsa bu sebebi öğrendiği tarihten başlayarak *bir yıl*, herhalde tanımanın üzerinden *beş yıl* içinde dava açmalıdır.

Hak düşürücü sürelerin işlemeye başlaması ile ilgili olarak tanıyanın baba olmadığı öğrenilmesi⁹⁰, bu hususta kesin bir kanaate ulaşılmasını ifade eder. Yani tanıyanın baba olmadığından şüphe duyulması, sürenin başlangıcı için yeterli olmaz. Ayrıca çocuğun altsoyunun iptal davası açması çocuğun ölümü halinde mümkün olduğu için, altsoy için dava açma süresi, çocuğun ölümünün öğrenilmesinden itibaren başlayacaktır⁹¹.

Belirtmek gerekir ki, tanımanın iptali davası sonuçlanmadan babalık davasının dinlenmesi mümkün değildir. Babalık davası için çocuk ile başka bir erkek arasında soybağı ilişkisi varsa, *bir yıllık süre* bu ilişkinin ortadan kalktığı tarihte işlemeye başlayacaktır (MK m. 303, III)⁹².

⁹⁰ Bkz. 2. HD. 11.7.2005, 9833/10986 "Tanımanın iptaline yönelik davayı ilgililer, tanımayı ve tanıyanın çocuğun babası olamayacağını öğrendiği tarihten başlayarak bir yıl ve her halde tanımadan itibaren beş yıl içinde açabilirler.." (Kazancı).

⁹¹ Dural/Öğüz/Gümüş, s. 277.

⁹² 2. HD.16.2.2005, 242/ 2196: "Davacı A. B., davalılar A. F. U. ile G. E.'nin evlilik dışı ilişkisinden dünyaya geldiğini babasız kalmaması için annesi G. tarafından davalılardan M. A. B.'nin hanesine kaydedildiğini belirterek A. F. U.'nun babası olduğunun tesbitini, soy isminin buna dayalı olarak düzeltilmesine karar verilmesini istemiştir. Davacı A. B. 2.9.1948 doğumlu olup Beyoğlu 5. noterliğinin 12.10.1948 gün 18553 sayılı tanıma senedine dayanılarak 25.10.1948 tarihinde M. A. B.'nin üzerine tescil edilmiştir. (TMK. md. 295) Türk Medeni Kanununun 298. maddesi ana, çocuk ve çocuğun ölümü halinde

Hâkim, tanımanın iptali için öngörülen hak düşürücü süreler uyulup uyulmadığını yargılamanın her aşamasında kendiliğinden dikkate alabilir. Diğer bir ifadeyle hâkim tanıyanın aldatma veya yanılmayı öğrendiği ya da korkunun etkisinden ortadan kalktığı tarihten itibaren bir yıl geçtikten sonra dava açtığını veya tanımanın üzerinden beş yıl geçtiğini belirlese, davayı hiçbir inceleme yapmadan hak düşürücü sürenin geçirilmesi sebebiyle reddedebilir.

B- EK SÜRE TANINMASI

Tanımanın iptali davası için kanunda öngörülen hak düşürücü süreler içinde tanıyan, diğer ilgililer veya çocuk tarafından dava açılmamasını haklı kılan sebepler varsa, kanun koyucu davacılar bu sebebin ortadan kalkmasından başlayarak bir aylık ek süre içinde dava açma imkânı vermiştir. Zira MK m.300, IV hükmüne göre tanıyanın, ana ve çocuğun, çocuğun ölümü halinde altsoyunun, Cumhuriyet savcısı, Hazine ve diğer ilgililerin kanunda öngörülen hak düşürücü süreler içerisinde iptal davası açmamış olmalarını haklı kılan sebepler varsa, bu kişiler sebebin ortadan kalkmasını izleyen bir ay içerisinde dava açabilirler. Örneğin, tanıyan baba ayırt etme gücünü geçici olarak kaybetmiş ve bu sebeple hastanede iken süreyi geçirmişse, davayı iyileştiği ve ayırt etme gücünü kazandığı tarihten itibaren bir ay için açmalıdır⁹³.

VII- DAVANIN AÇILMASI VE UYGULANACAK USUL

A- DAVA AÇILMASI

Tanımanın iptali davası aile mahkemelerinde açılacağından⁹⁴, davanın açılması yazılı yargılama usulüne tabi olacaktır. Zira AMK m. 2'de, aile mahkemelerinin asliye hukuk mahkemesi derecesinde olmak üzere kuruldu-

---

altsoyu, Cumhuriyet Savcısı, Hazine ve diğer ilgililer tanımanın iptalini dava edebileceklerini, 299. maddesi de davacının bu davada tanıyanın baba olmadığını ispatla yükümlü olduğunu, çocuğun dava hakkının ergin olmasından başlayarak bir yıl geçmekle düşeceğini (TMK. md. 300/3), ancak bu sürenin geçtiği halde gecikmeyi haklı kılan sebep varsa sebebin ortadan kalkmasından başlayarak bir ay içerisinde dava açılabileceğini belirtmiştir. (TMK. md. 300/son) *Bu sebeple tanımanın iptali davası sonuçlanmadan babalık davası dinlenemez. Babalık davası için çocuk ile başka bir erkek arasında soybağı ilişkisi varsa, bir yıllık süre bu ilişkinin ortadan kalktığı tarihte işlemeye başlar. (TMK. md. 303/3).* Mahkemece bu dava öncelikle tanımanın iptali şeklinde değerlendirilip bu konudaki taraf delillerinin toplanıp değerlendirilerek hasil olacak sonucu uyarınca karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde hükmün kurulması usul ve yasaya aykırı olup bozmayı gerektirmiştir" (Kazancı).

93 Özüğür, s. 227.

94 Bkz. yuk. V-A.

ğu belirtilmektedir. Asliye hukuk mahkemelerinde de yazılı yargılama usulü uygulandığından, aile mahkemelerinde de dilekçe ile dava açılacağı tabiidir. Nitekim bu durumda Hukuk Muhakemeleri Kanununa göre, “*Dava, dava dilekçesinin kaydedildiği tarihte açılmış sayılır. Dava dilekçesine davalı sayısı kadar örnek eklenir*” (m.118/ 1).

İlgililerce açılan tanımanın iptali davasının Cumhuriyet savcılarının tarafından açılması halinde de davanın bir dilekçe ile açılması gerekir. Cumhuriyet savcısının dava dilekçesinin kapsamı, hukuk davalarındaki normal bir dava dilekçesinin aynıdır. Bu dilekçeye ceza yargılamasındaki gibi iddianame denilmesinin doğru olmayacağı doktrinde haklı olarak ifade edilmektedir⁹⁵.

Tanımanın iptali davalarında dava açılırken maktu 2011 yılı itibariyle 18,40 TL başvuru harcı, 18,40 TL’den az olmamak üzere binde 1,98 celse harcı alınır⁹⁶. Asliye Mahkemelerinde takip edilen davalar için vekâlet ücreti 1.100 TL olduğu için, bu davalarda vekâlet ücreti de 1.100 TL olacaktır⁹⁷.

Ayrıca tanımanın iptali davaları ülkemizde UYAP sistemindeki dava türleri arasında yer almaktadır⁹⁸.

B- YARGILAMA USULÜ

Tanımanın iptali davası soybağı ile ilgili bir dava olduğundan, soybağı davalarında uygulanacak olan yargılama usulünün uygulanacağı tabiidir. Bu konuda aile mahkemelerinde uygulanacak yargılama usulüne ilişkin AMK’nun 7. maddesindeki düzenleme önemlidir. Nitekim söz konusu hükme göre “*Aile mahkemeleri, önlerine gelen dava ve işlerin özelliklerine göre, esasa girmeden önce, aile içindeki karşılıklı sevgi, saygı ve hoşgörünün korunması bakımından eşlerin ve çocukların karşı karşıya oldukları sorunları tespit ederek bunların sulh yoluyla çözümünü, gerektiğinde uzmanlardan da yararlanarak teşvik eder. Sulh sağlanamadığı takdirde yargılamaya devam olunarak esas hakkında karar verilir*”. Ayrıca AMK m. 7, f. 3 hükmü ile “*Özel kanunlardaki hükümler saklı kalmak kaydıyla, bu Kanunda hüküm bulunmayan konularda Türk Medeni Kanununun aile hukukuna ilişkin usul*

95 Yılmaz- Savcılar, s. 260. Bununla birlikte savcının açtığı davada, dilekçenin davacı kısmında Kamu Hukuku (KH) yazılıdır (Yılmaz- Savcılar, s. 260).

96 Bkz. 492 sayılı Harçlar Kanununa ekli 1 sayılı tarife.

97 Bkz. TBB, Avukatlık Asgari Ücret Tarifesi (RG. 3.12.1010, S. 27774).

98 Bkz. http://www.demirbas.av.tr/tr/icerik.goster_84_uyap-sistemindeki-dava-turleri-esas-5.html (ET. 28.10.2011).

*hükümleri ile Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu hükümleri*⁹⁹ uygulanır” şeklinde bir düzenleme getirilmiştir.

Tanımanın iptali davasına ilişkin olarak, özel kanunlardaki hükümler saklı kalmak şartıyla, AMK’da hüküm bulunmayan hallerde Türk Medeni Kanununun aile hukukuna ilişkin hükümleri ile Hukuk Muhakemeleri Kanunu hükümleri uygulanacaktır¹⁰⁰.

Soybağına ilişkin davalarda usul, Medeni Kanunu’nun 284. maddesinde düzenlenmiştir. MK m. 284’e göre;

“*Soybağına ilişkin davalarda aşağıdaki hükümler saklı kalmak kaydıyla Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanun’u uygulanır:*

1. *Hâkim maddi olguları re’sen araştırır ve kanıtları serbestçe takdir eder.*

2. *Taraflar ve üçüncü kişiler, soybağının belirlenmesinde zorunlu olan ve sağlıkları yönünde tehlike yaratmayan araştırma ve incelemelere rıza göstermekle yükümlüdürler. Davalı, hâkimin öngördüğü araştırma ve incelemeye rıza göstermezse, hâkim, durum ve koşullara göre bundan beklenen sonucu, onun aleyhine doğmuş sayabilir”.*

Medeni Kanun’un yukarıda belirtilen 284. maddesinin, 1. fıkrasının açık hükmü gereğince, hâkim tanımanın iptali davasında maddi olguları re’sen araştırır. Bu ifadeyi soybağına ilişkin davalarda (tanımanın iptali davası dahil), dava malzemesinin taraflarca getirilmesi ilkesinin bertaraf edilip, re’sen (kendiliğinden) araştırma ilkesinin uygulanacağı şeklinde yorumlamak gere-

⁹⁹ Bu hükümdeki “Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu” ifadesini *Hukuk Muhakemeleri Kanunu* olarak anlamak gerekecektir. Zira 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununun “Diğer kanunlardaki yargılama usulü ile ilgili hükümler” kenar başlıklı 447. maddesinin 2. fıkrası hükmünde, “*Mevzuatta, yürürlükten kaldırılan 18/6/1927 tarih ve 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununa yapılan yollamalar, Hukuk Muhakemeleri Kanununun bu hükümlerin karşılığını oluşturan maddelerine yapılmış sayılır*” denilmiştir.

¹⁰⁰ Konu ile ilgili olarak bkz. *Erdal Tercan*, Türk Aile Mahkemeleri, AÜHFD, C. 52, Sa. 3, 2003, s. 43 vd.; *Cengiz Koçhisarlıoğlu*, Aile Hukuku Kavramlarının Farklılığı, AÜHFD., C. 53, S. 3, 2004, s. 19; *Aziz Serkan Arslan*, Türk Aile Mahkemelerinin Yapısı ve Yargılama Usulü, ABD., Yıl: 68, S. 2010/ 1, s. 199. Doktrinde ileri sürülen bir görüşe göre, aile mahkemelerindeki usule ilişkin hükümlerin Alman hukukunda olduğu gibi HMK’da ayrı bir başlık altında toplanması gerekir (Bkz. *İbrahim Ercan*, Aile Uyuşmazlıkların Sulh Yoluyla Çözülmesi, Prof. Dr. Yavuz Alangoya İçin Armağan, İstanbul 2007, s. 50. Doktrinde benzer şekilde ve haklı olarak, aile mahkemesinde yargılama usullerine ilişkin düzenlemelerin farklı kanunlarda yer almasının kanun tekniği açısından dağınıklığa yol açtığı da bir başka eleştiri olarak ileri sürülmektedir (*Arslan*, s. 199- 200).

kir¹⁰¹. Ayrıca kendiliğinden araştırma ilkesinin uygulandığı davalarda hâkim, yalnız tarafların gösterdiği delillerle bağlı olmayıp, davanın ispatı için gerekli bütün delillere kendiliğinden başvurabilir. Uyuşmazlık konusu hukuki fiil olduğundan her türlü delilden yararlanabilir¹⁰². Tanımanın iptali davasında hâkim maddi olguları kendiliğinden araştıracağı ve delilleri serbestçe takdir edeceği için tarafların ikrarları ile de bağlı değildir.

Burada esasen MK m. 284/ b. 2 hükmü önem arz etmektedir. Zira bu hükme göre, tarafların ve üçüncü kişilerin araştırma ve incelemelere katılma yükümlülüğün söz konusu olabilmesi için incelemenin soybağının belirlenmesi açısından kaçınılmaz olması ve ilgili kişilerin sağlıkları açısından sakınca yaratmaması gerekmektedir. Medeni Kanun'daki mevcut düzenlemeye göre taraflar ve üçüncü kişiler, soybağının belirlenmesinde zorunlu olan ve sağlıkları yönünden tehlike yaratmayan araştırma ve incelemelere rıza göstermekle yükümlü olmakla birlikte buna zorlanamazlar. Ayrıca hâkimin davalının incelemelere rıza göstermemesi durumunda davanın sonucunu onun aleyhine sayması emredici bir kural olmayıp, hâkimin takdirine bırakılmıştır.

Medeni Kanun m. 284/ b. 2 hükmüne, tanımanın iptali davası bakımından bakıldığında durum şu şekilde olacaktır: Tanımanın iptali davasının tanyan tarafından açılması durumunda davalılar olan ana veya çocuk gerekli araştırma ve incelemeye rıza göstermezse hâkim onların aleyhine olarak tanımanın iptaline karar verebilir. Ayrıca tanımanın iptali davasının ilgililer tarafından tanyana, tanyan ölmüşse mirasçılara karşı açıldığı hallerde de davalı olan tanyan veya mirasçılarının gerekli incelemelere rıza göstermemesi durumunda da hâkim onların aleyhine tanımanın iptaline karar verebilir. Kısacası, ister tanyan ister ilgililer tarafından açılmış olsun davalı tarafta olanların soybağının belirlenmesi açısından gerekli olan araştırma ve incelemelere rıza göstermemesi halinde hâkim davanın sonucunu davalılar aleyhine doğmuş sayabilecek ve tanımanın iptaline karar verebilecektir.

Buna karşılık “*Soybağı tespiti için inceleme*” kenar başlığını taşıyan Hukuk Muhakemeleri Kanunu m. 292/1 hükmüne göre; “*Uyuşmazlığın çözümü bakımından zorunlu ve bilimsel verilere uygun olmak, ayrıca sağlık yönünden bir tehlike oluşturmamak şartıyla, herkes, soybağının tespiti amacıyla vücudundan kan veya doku alınmasına katılmak zorundadır. Haklı bir sebep olmaksızın bu zorunluluğa uyulmaması hâlinde, hâkim incelemenin*

¹⁰¹ Bkz. *Nevhis Deren-Yıldırım*, Aile Mahkemelerinin Görevi ve Uygulamaları, Prof. Dr. Zahit İmre'ye Armağan, İstanbul 2009, s. 258; benzer yönde *Saldırım*, s. 122- 123.

¹⁰² *Saldırım*, s. 122- 123.

zor kullanılarak yapılmasına karar verir". Maddeye ilişkin *Hükümet Gerekçesine* göre, "Soybağı ile ilgili davalar kamu düzenindedir. Bu nitelikteki davalarda, hâkim, maddî hadiseyi kendiliğinden araştırır ve serbestçe değerlendirebilir. Uyuşmazlığın çözümü bakımından, davanın tarafları yanında üçüncü kişiler de, zorunluluk hâlinde, bilimsel verilere uygun olmak, sağlık yönünden bir tehlike oluşturmamak koşuluyla, vücutlarından kan veya doku alınmasına katlanmak zorundadırlar. İşin önemi dikkate alınarak böyle bir zorunluluk öngörülmüş ve üçüncü kişilerin tanıklıktan çekinme haklarını ileri sürerek bu yükümlülükten kaçınma yolu da kapatılmıştır" ifadelerine yer verilmiştir.

Maddeye ilişkin *Adalet Komisyonu Değişiklik Gerekçesine* göre ise, "Maddenin görüşülmesi esnasında verilen önerge ile, Türk Medenî Kanununun 284 üncü maddesinde soybağını düzenleyen genel usul kuralının varlığı sebebiyle Tasarıda tekrar düzenlenmesine gerek olmadığı, dolayısıyla hükmün Tasarı metninden çıkarılması teklif edilmiştir. Ancak çifte yürürlüğün uygulamacılar için sorun teşkil etmeyeceği ve usul kurallarının Hukuk Muhakemeleri Kanununda bulunmasının yararlı olacağı fikrinin hâkim olması sonucu önerge reddedilmiş ve madde teselsül nedeniyle 298 inci madde olarak aynen kabul edilmiştir" ifadelerine yer verilmiştir.

Şu halde; Medenî Kanun'un mevcut düzenlemesine göre hâkim, davalının soybağının belirlenmesine yönelik incelemelere rıza göstermemesi durumunda bundan beklenen sonucu onun aleyhine doğmuş sayabilmesine karşılık, HMK m. 292/1 hükmünün 1 Ekim 2011 tarihinde yürürlüğe girmesi ile birlikte, artık hâkim davanın sonucunu davalı aleyhine saymayıp, incelemelerin zor kullanılarak yapılmasına karar verecektir¹⁰³. Sonuç itibarıyla MK m. 284, b. 2 hükmünün HMK m. 292/ 1 ile zımnen yürürlükten kalktığını söylemek yanlış olmayacaktır¹⁰⁴.

¹⁰³ Alman Hukukunda da babalığın tayininde kişiler mahkeme sürecinde bilimin tanıdığı ilkelere göre gerekli araştırmalara katlanmak zorundadır (ZPO § 372a). Bkz. *Tekin Memiş/M.Fadıl Yıldırım*, Soybağının Belirlenmesinde Gen Analizlerinin Kullanılması ve Yarattığı Hukuki Sorunlar, AÜEHFD, C. VIII, S. 1- 2, 2004, s. 301.

¹⁰⁴ Nitekim 2008 tarihli HMK Tasarısında "Kaldırılan Hükümler" kenar başlığını taşıyan Tasarı m. 453/ 1-b hükmünde, Medeni Kanunun 284, b. 2 hükmünün yürürlükten kaldırıldığı açıkça düzenlenmiştir (Bkz. *T.C. Adalet Bakanlığı, Hukuk Muhakemeleri Kanunu Tasarısı*, Ankara 2008, s. 125). Buna karşılık HMK m. 292'ye ilişkin Adalet Komisyonu Değişiklik Gerekçesinde şu ifadelere yer verilmiştir: "Tasarının 296 ncı maddesinin görüşülmesi esnasında verilen önerge ile, Türk Medenî Kanununun 284 üncü maddesinde soybağını düzenleyen genel usul kuralının varlığı sebebiyle Tasarıda tekrar düzenlenmesine gerek olmadığı, dolayısıyla hükmün Tasarı metninden çıkarılması teklif edilmiştir. Ancak çifte yürürlüğün uygulamacılar için sorun teşkil etmeyeceği ve usul kurallarının

VIII- TANIMANIN İPTALİ KARARININ HUKUKİ SONUÇLARI**A- SOYBAĞI İLİŞKİSİNİN ORTADAN KALKMASI**

Tanınmanın iptali davasında hâkim tanıyanın baba olmadığına kanaat getirirse tanınmanın iptaline karar verir. Tanınmanın iptali kararının kesinleşmesi ile birlikte tanıma geçmişe etkili olarak ortadan kalkar ve tanıyan ile çocuk arasındaki soybağı ilişkisi sona erer¹⁰⁵. Çocuk ile babası arasındaki soybağı ilişkisi sona erdiği için çocuk baba bakımından nesepsiz hale gelir. Tanınmanın iptali davası ile birlikte mevcut soybağı ilişkisi ortadan kalktıktan sonra babanın çocuğu yeniden tanınması mümkün değildir¹⁰⁶.

B- KİŞİSEL İLİŞKİ KURMA HAKKININ SON BULMASI

Tanınmanın iptali kararının sonuçlarından birisi ise kişisel ilişki bakımından görülmektedir. Zira mevcut soybağı ilişkisi, tanınmanın iptali (veya soybağının reddi) ile sona ermişse, kişisel ilişki kurma hakkı da son bulur (MK m. 286 vd; m. 314, 317 vd)¹⁰⁷.

C- TANIMANIN İPTALİNE İLİŞKİN TESCİL İŞLEMLERİNİN YAPILMASI

Tanınmanın iptalinin tesciline ilişkin işlemlerin Nüfus Hizmetleri Kanununun Uygulanmasına İlişkin Yönetmeliğin¹⁰⁸ 110 uncu maddesinde belirtilen esaslara uygun olarak yapılması gerekir¹⁰⁹. Zira Yönetmeliğin “*Tanınmanın İptalinin Tesciline İlişkin Esaslar*” kenar başlıklı 110. maddesinin 1. fıkrasında, tanınmanın iptali “*çocuk ile tanıyan arasında tanıma nedeniyle*

Hukuk Muhakemeleri Kanununda bulunmasının yararlı olacağı fikrinin hâkim olması sonucu önerge reddedilmiş ve madde teselsül nedeniyle 298 inci madde olarak aynen kabul edilmiştir”.

¹⁰⁵ Akın, s. 10; Velidedeoğlu, s. 419; Serozan, s. 208; Öztan, s. 551; Genç Arıdemir, s. 34; Bilgili, s. 89; Serozan- Soybağı, s. 765; Saymen/Elbir, s. 423; İnan, s. 186; Baygın-Soybağı, s. 70; Özmen, s. 424.

¹⁰⁶ Öztan, s. 551.

¹⁰⁷ Konuya ilişkin olarak bkz. İlknur Serdar, Kişisel İlişki Kurma Hakkı, DEÜHFD, C. 9, Özel Sayı: 2007, s. 753; İbrahim Özbay, Çocukla Kişisel İlişki Kurulmasına İlişkin İlamların İcrası, e- akademi Hukuk, Ekonomi ve Siyasal Bilimler İnternet Dergisi (www.e-akademi.org), Şubat 2008, Sa: 84, C. II.

¹⁰⁸ RG. 23.11.2006, S. 26355 (Bakanlar Kurulu Karar Tarihi - No : 29/09/2006 - 2006/11081).

¹⁰⁹ Metin Yılmaz, TC. İçişleri Bakanlığı, Mülkiye Müfettişleri İçin Teftiş Rehberi, Ankara, Nisan 2011, s. 12.

kurulan soybağının mahkemece kaldırılması” şeklinde tanımlanmış, 2. fıkrasında ise tanınmanın iptalinin tesciline ilişkin esaslar belirtilmiştir. Buna göre;

a) Tanınması iptal edilen, anasının bekârlık hanesinde kayıtlı ise tanınmanın iptaline ilişkin mahkeme kararı tanınanın ve tanıyan babanın kaydına işlenir.

b) Tanınması iptal edilen, tanıyan babasının hanesinde kayıtlı ise baba hanesindeki kaydı kapatılarak anasının bekârlık hanesine anasının bekârlık soyadı ile taşınır. Anasının ve tanıyan babasının kayıtlarına tanınmanın iptali tescil edilir.

c) Evli kadının tanınmasının iptal edilmesi halinde; kendisi ile anasının bekârlık ve tanıyan babasının kayıtlarına tanınmanın iptali işlenir.

ç) Tanınması iptal edilen evli erkek, baba hanesinde kayıtlı ise, baba hanesindeki kaydı kapatılarak eşi ve varsa çocukları ile birlikte anasının bekârlık hanesine, anasının bekârlık soyadı ile taşınır. Anasının ve tanıyan babasının kayıtlarına tanınmanın iptali tescil edilir.

d) Türk babadan ve yabancı anadan doğan çocuğun tanınması iptal edilmiş ise; baba hanesindeki kaydı kapatılır. Tanıyan babasının kayıtlarına tanınmanın iptali tescil edilir. Çocuğun tanıma nedeniyle kazanmış olduğu Türk vatandaşlığını muhafaza edip etmeyeceğinin tespiti amacıyla tanınan çocuk ile tanıyan babaya ait nüfus kayıt örnekleri ile tanınmanın iptaline ilişkin mahkeme kararının bir örneği Bakanlığa gönderilir. Bakanlıkça verilecek talimat doğrultusunda işlem yapılır.

e) Türk babadan ve aile kütüklerine tescil edilmemiş (saklı nüfus) kadından doğan çocuğun tanınması iptal edilmiş ise;

1) Tanınan çocuğun anasının vatandaşlık durumu düzgün olmayan kişiler kütüğünde kayıtlı ve saklı nüfus işlemlerinin sürdürülmesi halinde; tanınmanın iptali kararı aile kütüklerine tescil edilerek, çocuğun tanıma nedeniyle kazanmış olduğu Türk vatandaşlığını muhafaza edip etmeyeceğinin incelenmesi amacıyla, tanınan çocuk ile tanıyan babaya ait nüfus kayıt örnekleri ile tanınmanın iptaline ilişkin mahkeme kararının bir örneği Bakanlığa gönderilir. Bakanlıkça verilecek talimat doğrultusunda işlem yapılır.

2) Tanınan çocuğun anasının saklı nüfus olarak aile kütüklerine tescil edilmiş olması halinde; baba hanesindeki kaydı kapatılarak anasının bekârlık hanesine anasının bekârlık soyadı ile taşınır¹¹⁰.

¹¹⁰ Ayrıca belirtmek gerekir ki, İçişleri Bakanlığınca hazırlanan ve “Kimlik Paylaşımı Sistemi veri tabanındaki bilgilerin kamu kurum ve kuruluşları ile kamu hizmeti veren ku-

D- TANIMANIN İPTALİ KARARININ ÇOCUĞUN SOYADI, MİRAS HAKKI, VELAYET HAKKI VE ÇOCUKLA BABANIN YÜKÜMLÜLÜKLERİ BAKIMINDAN SONUÇLARI

1- Çocuğun Soyadı Bakımından

Medeni Kanun'da genel anlamda tanımanın hükümsüzlüğü hallerinde (tanımanın iptali dahil) çocuğun soyadının değişip değişmeyeceği konusunda bir düzenleme yer almamaktadır. Ancak eski MK döneminde, böyle bir durumla karşılaşan nüfus idaresince, tanımanın anaya ve çocuğa bildirilmek suretiyle, itiraz süresi geçmeden çocuğun soyadında herhangi bir değişiklik yapılmaması gerekeceği şeklindeki görüş¹¹¹, kanımızca tanımanın iptali bakımından da kabul edilebilir. Sonuçta tanımanın iptali davasının açılacağı süre geçmeden çocuğun soyadında herhangi bir değişiklik yapılmaması daha isabetli olacaktır.

2- Miras Hakkı Bakımından

Tanıma yoluyla, babasıyla soybağı ilişkisi kurulan çocuk, babasının ve onun hısımlarının mirasçısı olabilir. Zira MK m.498 hükmüne göre “Evlilik dışında doğmuş ve soybağı, tanıma veya hâkim hükmüyle kurulmuş olanlar, baba yönünden evlilik içi hısımlar gibi mirasçı olurlar”. Mirasçılık açısından önemli olan mirasbırakana kan hısımları olmak ve bu sebeple bir zümreye dâhil olmaktır. MK m.498 hükmünde mirasçılığa olma açısından önemli olan hısımlık hukuki anlamda hısımlıktır. Evlilik dışı doğan bir çocuğun babasına ve hısımlarına mirasçılığa olabilmesi için ana babanın sonradan evlenmesi, çocuğun tanınması veya babalığa hükmedilmesi yollarından biri ile çocuk ile babası arasında soybağının kurulmuş olması gerekmektedir. Tanıma yolu ile kurulan soybağının iptal edilmesi ile birlikte baba ile çocuk arasındaki soybağı ilişkisi ortadan kalktığı için, çocuğun tanıyana ve onun hısımlarına olan mirasçılığı da sona erer.

3- Velayet Hakkı Bakımından

Evlilik dışı çocuğun velayeti hâkim kararına gerek olmaksızın doğumla birlikte kendiliğinden anaya aittir. Zira MK m.337/I hükmüne göre, “ana ve baba evli değilse, çocuğun velayeti kendiliğinden anaya aittir”. Söz konusu

---

rumlarca elektronik ortamda paylaşılmasını amaçlayan” Kimlik Paylaşımı Sistemi Uygulama Yönetmeliği (RG. 10/07/2005, S. 25871)’nde EK- 1- Kimlik Paylaşımı Sistemi Parametreleri başlığı altında, 14. a. Listesi Alınabilen Nüfus Olaylarından biri olarak, *tanımanın iptali* de yer almaktadır.

¹¹¹ Bkz. Koç, s. 574.

hüküm uyarınca tanıma yoluyla çocukla arasında soybağı ilişkisi kurulan baba, kendiliğinden velayet hakkını kazanamaz. Bunun için mahkeme kararına ihtiyaç vardır. Tanıma yolu ile soybağının kurulmasıyla birlikte ancak bazı koşulların bulunması halinde velayet hakkı tanıyana verilebilir. MK m.337/II hükmü uyarınca, ananın küçük, kısıtlı veya ölmüş olması ya da velayetin anadan alınması durumunda, hâkim, çocuğun menfaatini gözeterek çocuğun velayetini babaya verebilir veya çocuğa vasi tayin edebilir.

Ana babanın çocuk üzerinde velayet hakkına sahip olmaları aralarında soybağı ilişkisinin bulunmasına bağlıdır. Tanımanın iptali ile birlikte soybağı ortadan kalktığı için velayet hakkı MK m.337/II hükmü uyarınca babaya verilmişse tanıyanın velayet hakkı da son bulur.

4- Çocukla Babanın Yükümlülükleri Bakımından

Medeni Kanun'un 322. maddesine göre “*Ana, baba ve çocuk, ailenin huzur ve bütünlüğünün gerektirdiği şekilde birbirlerine yardım etmek, saygı ve anlayış göstermek ve ailenin onurunu gözetmekle yükümlüdürler*”. Tanıma yolu ile kurulan soybağında aile bireyleri bir arada yaşamasalar bile söz konusu yükümlülükleri yerine getirmelidirler¹¹². Tanımanın iptali ile birlikte çocuk ile baba arasında soybağı ilişkisi sona erdiği için MK m.322 hükmünde yer alan karşılıklı yükümlülüklerin yerine getirilmesi de söz konusu olmayacaktır.

Medeni Kanun'un 327, I hükmüne göre, çocuğun bakımı, eğitimi ve korunması için gerekli giderleri karşılama ana ve babanın yükümlülüğüdür. Söz konusu bu yükümlülük, ana ve babaya velayet hakkından bağımsız olarak verilmiştir. Çocuk ile ana ve babası arasında soybağı ilişkisinin kurulması ile birlikte ana ve baba MK m.327 hükmünde belirtilen giderleri karşılamakla yükümlüdür. Tanımanın iptali ile birlikte soybağı ilişkisi sona ereceğinden tanıyanın çocuğun bakım, eğitim ve korunması için gerekli giderleri karşılama yükümlülüğü de sona erer.

---

¹¹² Genç Arıdemir, s. 25.

IX- TANIMANIN İPTALİ DAVASI SONUCUNDA VERİLEN KARARLARA KARŞI KANUN YOLLARI

A- GENEL OLARAK

Öncelikle belirtmek gerekir ki, kanun yolları 5235 sayılı Adli Mahkemeler Kanunu¹¹³ ve eski HUMK'nu değiştiren 5236 sayılı Kanundan¹¹⁴ önceki dönemde, temyiz, karar düzeltme ve yargılamanın iadesi olarak düzenlenmişken; 5235 ve 5236 sayılı Kanunlarla istinaf yolu kabul edilmiş, istinaftan sonraki temyiz sistemi yeniden düzenlenmiş, ayrıca karar düzeltme yolu kaldırılmıştır¹¹⁵. 1 Ekim 2011 tarihinde yürürlüğe giren Hukuk Muhakemeleri Kanununda ise söz konusu bu düzenlemeler genel itibariyle aynen benimsenmiştir¹¹⁶. Sonuç olarak 1 Ekim 2011 tarihinde yürürlüğe girmiş olan Hukuk Muhakemeleri Kanununda olağan kanun yolları olarak istinaf ve temyiz, olağanüstü kanun yolu olarak yargılamanın iadesi düzenlenmiştir. İstinaf mahkemelerinin göreve başlama tarihinden önce aleyhine temyiz yoluna başvurulmuş olan kararlar hakkında kesinleşinceye kadar eski HUMK'ndaki kanun yollarıyla ilgili hükümler uygulanmaya devam edecektir.

1 Ekim 2011 tarihinden önce açılan davalar sonunda verilen hükümlere karşı, 1 Ekim 2011 tarihinden sonra verilmiş olsa bile eski HUMK'na göre önce temyiz ve ardından mümkün ise karar düzeltme yoluna başvurulacaktır. Hukuk Muhakemeleri Kanununun yürürlüğe girmesinden sonra veya daha sonra bölge adliye mahkemeleri göreve başlasa bile, 1 Ekim 2011'den önce açılan davalar kesin hükümle sonuçlanıncaya kadar HUMK'nun kanun yollarına ilişkin hükümlerine tabi olacaktır.

Buna karşılık 1 Ekim 2011 den sonra açılan davalarda yeni HMK'nın kanun yoluna ilişkin hükümleri uygulanacaktır. Bununla birlikte 6217 sayılı Kanunla¹¹⁷ HMK'na eklenen geçici 3. maddeye göre:” (I) Bölge adliye mahkemelerinin, 26/9/2004 tarihli ve 5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mah-

---

¹¹³ Kanunun tam adı, Adli Yargı İlk derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun'dur (Bkz. RG. 7.10.2004, S. 25606).

¹¹⁴ Kanunun tam adı, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun'dur (Bkz. RG. 7.10.2004, S. 25606).

¹¹⁵ Buna karşılık, istinaf mahkemelerinin göreve başlama tarihinden önce aleyhine temyiz yoluna başvurulmuş olan kararlar hakkında kesinleşinceye kadar karar düzeltme ile ilgili hükümler uygulanacaktır.

¹¹⁶ Süreç için bkz. *Kuru/Arslan/Yılmaz*, s. 600- 601.

¹¹⁷ RG. 14 .4. 2011, S. 27905.

kemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanunun geçici 2 nci maddesi uyarınca Resmi Gazetede ilan edilecek göreve başlama tarihine kadar, 1086 sayılı Kanunun temyize ilişkin yürürlükteki hükümlerinin uygulanmasına devam olunur.

(2) *Bölge adliye mahkemelerinin göreve başlama tarihinden önce aleyhine temyiz yoluna başvurulmuş olan kararlar hakkında, kesinleşinceye kadar 1086 sayılı Kanunun 26/9/2004 tarihli ve 5236 sayılı Kanunla yapılan değişiklikten önceki 427 ilâ 454 üncü madde hükümlerinin uygulanmasına devam olunur.*

(3) *Bu Kanunda bölge adliye mahkemelerine görev verilen hallerde bu mahkemelerin göreve başlama tarihine kadar 1086 sayılı Kanunun bu Kanuna aykırı olmayan hükümleri uygulanır.”*

Şu halde, 1 Ekimden sonra açılan bir davada henüz eski HUMK hükümlerine göre temyize başvurmadan bölge adliye mahkemeleri kurulursa, önce bölge adliye mahkemesinde istinaf yoluna başvurulacaktır. Bundan sonra ise hüküm kesinleşinceye kadar HMK hükümlerine göre kanun yollarına başvurulacaktır.

Tanımanın iptali davasına gelince, bu davalarda görevli olan aile mahkemelerinin vermiş olduğu kararlara karşı kanun yolları, başvuru şartları ve süreleri, inceleme usulü, duruşmalı inceleme yapılıp yapılmayacağı ve verilecek kararlar bakımından, AMK m. 7, III hükmünde 1086 sayılı HUMK’na genel bir atıf yapılmıştır¹¹⁸. Daha önce de belirtildiği üzere, Hukuk Muhakemeleri Kanununun 447. maddesinin 2. fıkrası hükmünde, 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununa yapılan yollamaların, Hukuk Muhakemeleri Kanununun bu hükümlerin karşılığını oluşturan maddelerine yapılmış sayılacağı belirtildiği için, burada atıf yapılan hükümdeki Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu ifadesini yeni Hukuk Muhakemeleri Kanunu olarak anlamak gerekecektir.

Dolayısıyla, 1 Ekim 2011 tarihinden önce açılan tanımanın iptali davası sonunda verilen hükümlere karşı, 1 Ekim 2011 tarihinden sonra verilmiş olsa bile eski HUMK’na göre önce temyiz ve ardından mümkün ise karar düzeltme yoluna başvurulacaktır. Buna karşılık, aile mahkemelerinin tanımanın iptaline ilişkin olarak vermiş oldukları nihai kararlar aleyhine 1 Ekim 2011’den sonra açılan tanımanın iptali davasında henüz eski HUMK hükümlerine göre temyize başvurmadan **bölge adliye mahkemeleri göreve başlarsa**, önce bölge adliye mahkemesinde istinaf yoluna başvurulacaktır. Bundan

---

¹¹⁸ Arslan, s. 201.

sonra ise **hüküm kesinleşinceye kadar** HMK hükümlerine göre kanun yollarına başvurulacaktır. Ancak 1 Ekim 2011'den sonra açılan tanımanın iptali davasında bölge adliye mahkemeleri göreve başlayamazsa, göreve başlayınca kadar eski kanun yolu hükümlerinin uygulanacağı söylenebilir.

B- İSTİNAF

Hukukumuzda, malvarlığına ilişkin olmayan haklara ilişkin mahkeme kararlarına karşı istinafa başvurulması hususunda Kanunda herhangi bir sınırlama öngörülmemiştir (HMK m. 341). Dolayısıyla, malvarlığına ilişkin olmayan tüm nihai kararlar aleyhine istinaf yoluna başvurulması mümkündür¹¹⁹ ¹²⁰. Bu çerçevede konumuzla ilgili olarak tanımanın iptali davaları hakkında verilen kararlara karşı istinaf yolu açık olacaktır. Zira tanımanın iptali davasında maddi menfaatler önemli ve ön planda olmadığından¹²¹, kanun koyucu bu dava sonucu verilen kararları (diğer aile hukukuna ilişkin davalarda verilen kararlar gibi) kanun yolu denetimine açık tutmak istemiştir¹²².

Tanımanın iptali davası, aile hukukuna ilişkin olması nedeniyle, bu davalarda verilen hükme karşı istinaf yoluna başvurulması, kendiliğinden

¹¹⁹ Bkz. *Ejder Yılmaz*, İstinaf, Ankara 2005, s. 55; *Tolga Akkaya*, Medeni Usul hukukunda İstinaf, Ankara 2009, s. 120; *Pekcanutez/Atalay/Özekes*, s. 593; *Muhammet Özekes*, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nda Yapılan Değişiklikler Çerçevesinde Kanun Yolu İncelemesi- Özellikle İstinaf, Legal HD. S. 23, 2004, s. 3103 vd.

¹²⁰ İstinaf harcına gelince; 6217 Sayılı Kanun (RG. 14.4.2011, S. 27905) ile bu konuda bir Harçlar Kanunu'nun ilgili tarifelerine bazı eklemeler yapılmış, aşağıdaki düzenlemeler gerçekleştirilmiştir:

MADDE 13 – 492 sayılı Kanunun (1) sayılı Tarifesinin “A – Mahkeme Harçları” bölümünün “Hukuk ve ticaret davalarıyla, idari davalarda ihtilafsız yargı konularında ve icra tetkik mercilerinde” başlığında yer alan “Hukuk” ibaresinden sonra gelmek üzere “, ceza” ibaresi eklenmiş, “IV. Temyiz ve itiraz harçları” kısmı başlığıyla birlikte aşağıdaki şekilde değiştirilmiş ve aynı Kanunun (2) sayılı Tarifesinin “II – Maktu harçlar” bölümünün (11) numaralı bendine “miras taksim mukaveleleri,” ibaresinden sonra gelmek üzere “mirasçılık belgesi,” ibaresi eklenmiştir.

“IV. Temyiz, istinaf ve itiraz harçları: e) Bölge adliye mahkemeleri hukuk dairelerine yapılacak istinaf yolu başvurularında 50 TL olarak belirlenmiştir.

¹²¹ Şahıs varlığı hakları ve aile hukukuna ilişkin davalarda verilen kararlar, kişilerin malvarlığını ilgilendirmeyip, şahıs varlığı ve aile hukukuna ilişkin menfaatleri ilgilendirdiğinden, büyük bölümü kamu düzenindedir. Kuşkusuz bu davalar (tanımanın iptali davası dâhil) sonucunda verilen karardan tarafların ekonomik menfaatleri de etkilenmektedir. Ancak mali sonuçlar, dava ile doğrudan talep edilen bir hak şeklinde değil, asıl hükmün yan sonuçları olarak ortaya çıkmaktadır (Bkz. *Akkaya*, s. 120- 121).

¹²² Bkz. ve karşı. *Akkaya*, s. 121.

hükmün icrasını durdurur (HMK m. 350/ 1 ve 2)¹²³. Bunun için teminat gösterilmesine ve BAM'den icranın geri bırakılması kararı alınmasına gerek yoktur¹²⁴.

Tanınmanın iptali davası sonucu verilen kararlara karşı gidilen istinafla ilgili olarak; istinaf süresinin iki hafta olması (HMK m. 345); istinaf dilekçesine cevap ve katımlı istinaf (HMK m. 347, m. 348); istinaf yoluna başvuruktan feragat (HMK m. 349) ve istinaf mahkemesinin ön inceleme (HMK m. 352) ve inceleme yapması (HMK m. 354- 355) gibi hususlar elbette bu dava sonucu verilen kararlara karşı istinaf yoluna başvurulması bakımından uygulama alanı bulacaktır.

C- TEMYİZ

Yeni HMK bakımından temyiz, istinaf (Bölge Adliye) mahkemelerince verilen belli meblağ aşan nihai kararlarına ve hakem kararlarının iptali talebi üzerine verilen kararlara karşı gidilen olağan bir kanun yoludur (HMK m. 361/1). Kanunda önce temyiz edilebilen kararlar m. 361/1'de belirtilmiş, ardından ise temyiz edilemeyen kararlar m. 362/1'de tek tek sayılmıştır. Hâlbuki kanunlarda esasen, kanun yoluna başvurulabileceği değil, başvurulamayacağı veya kararın kesin olduğu ifade edilir. Böyle bir açıklık bulunmaması halinde, karara karşı temyiz yoluna başvurma imkânının bulunduğu varsayılır¹²⁵. Bu nedenle Hukuk Muhakemeleri Kanunu m. 361 (1) hükmünün teknik olarak çok isabetli kaleme alınmadığı söylenebilir¹²⁶. Zira kanun-

¹²³ Bkz. HMK m. 350- “(1) İstinaf yoluna başvurma, kararın icrasını durdurmaz. İcra ve İflâs Kanununun icranın geri bırakılmasıyla ilgili 36 ncı maddesi hükmü saklıdır. Nafaka kararlarında icranın geri bırakılmasına karar verilemez. (2) Kişiler hukuku, aile hukuku ve taşınmaz mal ile ilgili aynî haklara ilişkin kararlar kesinleşmedikçe yerine getirilemez”.

¹²⁴ Bkz. HMK m. 350'ye ilişkin Hükümet Gerekçesi: “...Maddenin birinci fıkrasının ikinci cümlesinde İcra ve İflâs Kanununun 36 ncı maddesine yapılan yollamayla, istinaf yoluna başvurulması nedeniyle icranın geri bırakılmasına karar verme yetkisi, tek dereceli sistemde temyiz yoluna başvurulmasında olduğu gibi, bölge adliye mahkemesine tanınmıştır. Böylece, istinaf yoluna başvurulmasının bütünüyle haksız olduğunun anlaşıldığı durumlarda icranın geri bırakılması isteminin reddedilmesi olanağı bölge adliye mahkemesine verilmiştir ...”

¹²⁵ *Yavuz Alangoya*, Kanun Yolunun Anayasal Temeli ve HUMK m. 427 Hükmü ile Kanun Yolu Kapatılmış Olan Kararlara Karşı Kanun Yoluna Müracaat İmkânı, 75. Yaş Günü İçin Prof. Dr. Baki Kuru Armağanı, Ankara 2004, s. 18.

¹²⁶ Bkz. ve karşı. *Sema Taşpınar Ayvaz*, İstinaftan Sonraki Temyiz İncelemesi ve Sonuçları, Medeni Usul ve İcra- İflâs Hukukçuları Toplantısı, VI, Medeni Usul Hukukunda Kanun Yolları ve Arabuluculuk Kanun Tasarısı, İzmir/ Çeşme, 19- 20 Ekim 2007, s. 158. İstinaf bakımından aynı yönde bkz. *Akkaya*, s. 121.

larda temyize (veya istinafa) başvurulamayacağını veya kararın kesin olduğunun belirtilmediği durumlarda, temyize başvurulması caizdir¹²⁷. Bir başka deyişle, temyiz başvurusunu yasaklayan açık bir kanun hükmü olmadığı takdirde diğer şartlar da mevcutsa, mahkemenin kararına karşı temyiz yoluna başvurulabilmelidir^{128 129}.

Tanımanın iptali davalarıyla ilgili olarak ise konumuzla ilgili olan hüküm Hukuk Muhakemeleri Kanunu m. 362/ 1-d hükmüdür. Buna göre; “bölge adliye mahkemesinin, **soybağına ilişkin sonuçlar doğuran davalar hariç olmak üzere**, nüfus kayıtlarının düzeltilmesine ilişkin davalarla ilgili kararları” hakkında temyiz yoluna başvurulamaz. Şu halde; nüfus kayıtlarının düzeltilmesine ilişkin davalarla ilgili bölge adliye mahkemesi kararlarına karşı temyiz yoluna gidilemeyeceğinden, buna ilişkin bölge adliye mahkemesi kararları kesin olacaktır. Nüfus kayıtlarının düzeltilmesine ilişkin davalar yönünden, bu davalarda verilen bölge adliye mahkemesi kararlarına karşı temyiz yolunun kapatılmasının nedeni de, iki dereceli yargılamanın yeterli güvence teşkil ettiği düşüncesidir¹³⁰. Bu davalara, isim ve soyadı değişikliği

¹²⁷ Karş. Eski HUMK m. 427.

¹²⁸ İstinaf bakımından aynı yönde *Akkaya*, s. 121- 122.

¹²⁹ Temyiz harcına gelince; 6217 Sayılı Kanun (RG. 14.4.2011, S. 27905) ile bu konuda bir Harçlar Kanunu'nun ilgili tarifelerine bazı eklemeler yapılmış, aşağıdaki düzenlemeler gerçekleştirilmiştir:

MADDE 13 – 492 sayılı Kanunun (1) sayılı Tarifesinin “A – Mahkeme Harçları” bölümünün “Hukuk ve ticaret davalarıyla, idari davalarda ihtilafsız yargı konularında ve icra tetkik mercilerinde” başlığında yer alan “Hukuk” ibaresinden sonra gelmek üzere “, ceza” ibaresi eklenmiş, “IV. Temyiz ve itiraz harçları” kısmı başlığıyla birlikte aşağıdaki şekilde değiştirilmiş ve aynı Kanunun (2) sayılı Tarifesinin “II – Maktu harçlar” bölümünün (11) numaralı bendine “miras taksim mukaveleleri,” ibaresinden sonra gelmek üzere “mirasçılık belgesi,” ibaresi eklenmiştir. “IV. Temyiz, istinaf ve itiraz harçları: a) Yargıtay hukuk dairelerine yapılacak temyiz başvurularında 90 TL olarak belirlenmiştir.

¹³⁰ Bkz. HMK m. 361'e ilişkin Hükümet Gerekçesi: “Maddede dava konusu olayın iki dereceli yargılamadan geçmiş bulunduğu göz önüne alınarak, bölge adliye mahkemesinin bazı kararlarına karşı temyiz yoluna gidilemeyeceği öngörülmüş ve böylece Yargıtay'ın iş yükünün hafifletilmesi amaçlanmıştır. Bu bağlamda miktar sınırlaması onbin Türk Lirası olarak tespit edilmiştir. Öte yandan, genel olarak sulh hukuk mahkemesi kararları da temyiz edilemeyen kararlar olarak kabul edilmiştir. Keza çekişmesiz yargı işleminde verilen kararlar ve geçici hukuki korumalar hakkında verilen kararlar bakımından da, iki dereceli yargılamanın yeterli güvence teşkil ettiği mülahazasıyla, bu işlerde verilen kararlara karşı temyiz yolu kapatılmıştır. Aynı şekilde, nüfus kayıtlarının düzeltilmesine ilişkin davalar yönünden de iki dereceli bir yargılamanın yapılmış olması yeterli görülmüş, ancak önemine binaen *soybağına ilişkin sonuçlar doğuran davalarda temyiz yoluna gidilebilmesine olanak tanınmıştır*”.

ile yaşın düzeltilmesine yönelik davalar, örnek olarak gösterilebilir¹³¹. Bununla birlikte soybağına ilişkin sonuçlar doğuran davalar (örneğin tanımanın iptali davası) ile ilgili olarak verilen bölge adliye mahkemesi kararlarına karşı temyiz yoluna gidilmesine imkân tanınmıştır. Bu düzenlemenin nedenini kanımızca soybağına ilişkin sonuçlar doğuran davaların özelliğinde aramak gerekir. Zira soybağı davaları (özelde tanımanın iptali davası) özel hukuk yargısında geçerli olan “serbest tasarruf (*Dispositon*)” ve “serbest müzakere (*Verhandlung*)” ilkeleri yerine, “kamusallık (*Offizial*)” ve “re’sen araştırma (*Untersuchung*)” ilkelerini benimsemiştir¹³². Ayrıca bu tür davalar kamu düzenindedir¹³³. Zira bu davalarda verilecek kararlar anne veya babanın değişmesi söz konusudur¹³⁴. İşte bu gibi nedenlerle soybağına ilişkin davaların bir kez daha üçüncü derece olan temyiz incelemesinden geçmesi amaçlanmıştır.

Son olarak Hukuk Muhakemeleri Kanununun temyize ilişkin hükümleri burada aynen uygulanacaktır¹³⁵. Ancak tanımanın iptali davası bakımından önem arz eden özelliklere değinmek yararlı olacaktır. Şöyle ki:

i) Temyizin icraya etkisi¹³⁶ bakımından tıpkı istinafta olduğu gibi, aile hukukuna ilişkin kararlar kesinleşmedikçe yerine getirilemeyeceğinden (HMK m. 367/1), tanımanın iptaliyle ilgili kararların temyiz edilmesi kararın icrasını durduracaktır.

ii) Temyiz incelemesi ve duruşmaya ilişkin HMK m. 369/2 hükmü de konumuz açısından önemlidir. Söz konusu hükme göre; “*Yargıtay temyiz incelemesini dosya üzerinde yapar. Ancak, tüzel kişiliğin feshine veya genel kurul kararlarının iptaline, evlenmenin butlanına veya iptaline, boşanma veya ayrılığa, velâyete, soybağına ve kısıtlamaya ilişkin davalarla miktar veya değeri altmış bin Türk Lirasını*¹³⁷ aşan alacak ve ayın *davalarında*

¹³¹ *Hakkı Dinç*, Hukuk Davalarında İstinaf ve Yargıtay, Medeni Usul ve İcra- İflas Hukuku Toplantısı, VI, Medeni Usul Hukukunda Kanun Yolları ve Arabuluculuk Kanun Tasarısı, İzmir, Çeşme/ 19- 20 Ekim 2007, s. 58-59.

¹³² *Serozan*, s. 154.

¹³³ Bkz. yuk. IV-B.

¹³⁴ Bkz. *Dinç*, s. 59.

¹³⁵ Bkz. HMK m. 361- 373.

¹³⁶ Karş. Eski HUMK m. 433.

¹³⁷ 6217 Sayılı Yargı Hizmetlerinin Hızlandırılması Amacıyla Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun’un (RG. 14 Nisan 2011, Sa. 27905) 28. maddesiyle 6100 sayılı

tarafından biri temyiz veya cevap dilekçesinde duruşma yapılmasını talep etmiş ise Yargıtayca bir gün belli edilerek taraflara usulen davetiye gönderilir. Tebliğ tarihi ile duruşma günü arasında en az iki hafta bulunması gerekir; taraflar gelmişlerse bu süreye bakılmaz. Tebligat gideri verilmemişse duruşma talebi dikkate alınmaz. Duruşma giderinin eksik ödenmiş olduğu anlaşılırsa, dairenin başkanı tarafından verilecek bir haftalık kesin süre içinde tamamlanması, aksi hâlde duruşma talebinden vazgeçilmiş sayılacağı, duruşma isteyene yazılı olarak bildirilir. Verilen süre içinde giderler tamamlanmadığı takdirde, Yargıtay incelemesini dosya üzerinde yapar”.

iii) Yargıtay hukuk daireleri, kendi aralarında işbölümü esasına göre çalışır. Daireler arasındaki işbölümü, Yargıtay Büyük Genel Kurulu tarafından hazırlanan karar tasarısının¹³⁸ Yargıtay Büyük Genel Kurulu tarafından onaylanmasını takiben Resmi Gazete’de yayımlanması ile yürürlüğe girer¹³⁹. Sonuçta tanımanın iptali davasıyla ilgili kararların temyiz inceleme mercii, Hukuk daireleri iş bölümü çizelgesine göre Yargıtay 2. Hukuk Dairesidir.

D- YARGILAMANIN İADESİ

Tanımanın iptali davaları sonucunda verilen kararlar kesinleşse bile olağanüstü kanun yolu olan yargılamanın iadesi yoluna gidilebilir. Zira soybağına ilişkin olarak verilen kararlar maddi anlamda kesin hüküm teşkil ederler. Ancak yargılamanın iadesi yolunda başarılı olabilmek için elbette HMK m. 375’deki yargılamanın iadesi sebeplerinin bulunması gerekir¹⁴⁰.

Hukuk Muhakemeleri Kanununun 369 uncu maddesinin ikinci ve üçüncü fıkralarında yer alan “yirmibin” ibareleri “altmışbin” olarak değiştirilmiştir.

¹³⁸ Bkz. 12/05/2011 Gün ve 2011/1 Sayılı Yargıtay Büyük Genel Kurulu Kararı: “14.02.2011 tarih ve 27846 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 09.02.2011 gün ve 6110 sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun’un 8. maddesi ile 2797 sayılı Yargıtay Yasası’nın 14. maddesinde yapılan değişiklik uyarınca; Yargıtay Başkanlar Kurulu’nun 11.04.2011 tarih, 14 sayılı kararı ile hazırlanan Yargıtay İşbölümü karar tasarısını görüşmek üzere Yargıtay Büyük Genel Kurulu önceden belli edilen 12.05.2011 Perşembe günü saat: 09.15’da 307 Üyenin katılımıyla Konferans Salonunda ...’in başkanlığında toplandı Hukuk ve Ceza Dairelerinin iş durum çizelgeleleri incelendi. I- Hukuk Daireleri İş Bölümü: *Özel kanunlarda başkaca hüküm bulunmadığı takdirde*, tanımanın iptali davaları (TMK. m. 297-300) Yargıtay İkinci Hukuk Dairesi’nin inceleme alanına verilmiştir.

¹³⁹ RG. 2. 6. 2011, S. 27952.

¹⁴⁰ Geniş bilgi için bkz. *Ramazan Arslan*, Medeni Usul Hukukunda Yargılamanın Yenilenmesi, Ankara 1977; *Kuru/Arslan/Yılmaz*, s. 709 vd.

E- KANUN YARARINA TEMYİZ

Tanımanın iptali davası sonucunda verilen kararlara karşı, kanun yararına temyiz mümkündür¹⁴¹. Zira Hukuk Muhakemeleri Kanunu m. 363/1'e göre; "(1) İlk derece mahkemelerinin ve bölge adliye mahkemesi hukuk dairelerinin kesin olarak verdikleri kararlarla, istinaf veya temyiz incelemesinden geçmeden kesinleşmiş bulunan kararlara karşı, yürürlükteki hukuka aykırı bulunduğu ileri sürülerek Adalet Bakanlığı veya Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından kanun yararına temyiz yoluna başvurulur". Bu hükme göre, tanımanın iptali davası, ikinci kategoriye girmektedir. Çünkü bu davalarla ilgili olarak gerek ilk derece mahkemesi kararlarına karşı istinaf, gerekse BAM kararlarına karşı temyiz yolu açıktır. Dolayısıyla tanımanın iptaline ilişkin olarak verilen mahkeme kararı istinaf veya temyiz incelemesinden geçmeden kesinleşmişse, kanun yararına temyiz mümkün olabilecektir.

Ancak temyiz talebi Yargıtayca yerinde görüldüğü takdirde, karar kanun yararına bozulur. Bu bozma, kararın hukukî sonuçlarını ortadan kaldırmaz (HMK m. 363/2). Bozma kararının bir örneği Adalet Bakanlığına gönderilir ve Bakanlıkça Resmî Gazetede yayımlanır (HMK m. 363/3).

X- SONUÇ

Medeni Kanun'un 282. maddesine göre çocuk ile babası arasındaki soybağı ana ile evlilik, tanıma veya hâkim hükmü ile kurulur. Tanıma, hiçbir erkek ile arasında soybağı ilişkisi bulunmayan çocuğun, babası tarafından kanunda öngörülen geçerlilik koşullarına uygun olarak yapıldığında, çocuk ile babası arasında soybağının kuran tek taraflı bir irade beyanıdır. Tanımanın geçerlilik koşulları esasa ve şekle ilişkin koşullar olarak sınıflandırılmaktadır. Esasa ilişkin koşullar tanıyanın baba olması ve çocuk ile başka bir erkek arasında soybağı ilişkisinin bulunmamasıdır. Şekle ilişkin koşullar ise tanımanın sadece kanunda sayılan şekillerden birine uyularak yapılmasıdır. Tanıma, babanın, nüfus memuruna veya mahkemeye yazılı başvurusu ya da resmi senette veya vasiyetnamesinde yapacağı beyanla olur (MK m.295/I).

Tanımanın esasa veya şekle ilişkin şartlardan herhangi birine uyulmadan yapılması onun butlanı sonucunu doğurur. Tanıyanın ayırt etme gücünden yoksun olması, tanınan çocuğun başka bir erkekle soybağının bulunması, kanunda öngörülen şekil şartlarına uyulmaması hallerinde yapılan tanıma işlemi mutlak butlanla sakattır. Diğer bir hükümsüzlük hali de tanımanın

¹⁴¹ Hem genel hem de özel mahkemelerin kararlarına karşı kanun yararına temyize gidilebileceğine ilişkin olarak bkz. *Ejder Yılmaz*, *Olağanüstü Temyiz*, Ankara 2003, s. 54 vd.

iptalidir. Tanıyan irade bozukluğu sebebine dayanarak kanunda belirtilen hak düşürücü süreler içinde açacağı bir dava ile tanımayı iptal ettirebilir. Zira MK m.297/I hükmüne göre, “Tanıyan, yanılma, aldatma veya korkutma sebebiyle tanımanın iptalini talep edebilir”. Ayrıca anne, çocuk ve diğer ilgililer de tanıyanın baba olmadığı gerekçesiyle kanunda belirtilen süreler içinde iptal davası açabilirler. Tanıyan, anne, çocuk ve diğer ilgililer tarafından açılacak bozucu yenilik doğuran bu davayla tanıyan ile çocuk arasındaki soybağı geçmişe etkili olarak ortadan kalkmaktadır.

Son yasal değişiklikler, özellikle HMK bakımından tanımanın iptali davasında usule ilişkin hükümlere de çalışmanın ilgili başlıklarında yer verilmiştir. Bu çerçevede görevli mahkemenin aile mahkemesi olduğu; yetkili mahkemenin ise MK m. 283. gereğince, taraflardan birinin dava veya doğum sırasındaki yerleşim yeri mahkemesi olduğu belirtilebilir.

Tanımanın iptali davasının açılması yazılı yargılama usulüne tabi olup; söz konusu dava soybağı ile ilgili bir dava olduğundan, soybağı davalarında yazılı yargılama usulü uygulanacaktır. Buna karşılık, tanımanın iptali davasına ilişkin olarak, özel kanunlardaki hükümler saklı kalmak şartıyla, Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun’da hüküm bulunmayan hallerde Türk Medeni Kanununun aile hukukuna ilişkin hükümleri ile Hukuk Muhakemeleri Kanunu hükümleri uygulanacaktır. Ayrıca soybağına ilişkin davalar bakımından MK m. 284, b. 2 hükmünün HMK m. 292/ 1 ile zımnen yürürlükten kalkacak olması nedeniyle, tanımanın iptali davası bakımından da aynı sonuç söz konusu olacak, bir başka deyişle HMK m. 292/ 1 hükmü bu davalar bakımından da uygulama alanı bulacaktır.

Tanımanın iptaline ilişkin mahkeme kararının; soybağı ilişkisinin ortadan kalkması, kişisel ilişki kurma hakkının son bulması, tanımanın iptaline ilişkin tescil işlemlerinin yapılması gibi sonuçlarının yanı sıra, çocuğun soyadı, miras hakkı, velayet hakkı ve çocukla babanın yükümlülükleri bakımından da hukuki sonuçlarının bulunduğu kuşkusuzdur.

Kanun yolları bakımından durum ise şudur: Soybağına ilişkin tanımanın iptali davası ile ilgili olarak verilen bölge adliye mahkemesi kararlarına karşı temyiz yoluna gidilmesi mümkündür. Ancak HMK’nın yürürlük tarihi olan 1 Ekim 2011 tarihinden önce açılan tanımanın iptali davası sonunda verilen hükümlere karşı, 1 Ekim 2011 tarihinden sonra verilmiş olsa bile eski HUMK’na göre önce temyiz ve ardından mümkün ise karar düzeltme yoluna başvurulacaktır. Buna karşılık, tanımanın iptaline ilişkin olarak verilmiş nihai kararlar aleyhine 1 Ekim 2011’den sonra açılan tanımanın iptali davasında henüz eski HUMK hükümlerine göre temyize başvurmadan bölge adliye mahkemeleri göreve başlarsa, önce bölge adliye mahkemesinde istinaf

yoluna başvurulacak; bundan sonra ise hüküm kesinleşinceye kadar HMK hükümlerine göre kanun yollarına başvurulacaktır.

Gerek istinaf gerekse temyiz kanun yolları bakımından tanımanın iptali davası, aile hukukuna ilişkin olması nedeniyle, bu davalarda verilen hükme karşı istinaf veya BAM kararlarına karşı temyiz yoluna başvurulması, kendiliğinden hükmün icrasını durduracak (HMK m. 350/ 1 ve 2; HMK m. 367/1), bunun için teminat gösterilmesine ve BAM'den icranın geri bırakılması kararı alınmasına gerek kalmayacaktır.

Son olarak, tanımanın iptali davaları sonucunda verilen kararlar kesinleşse bile, HMK m. 375'deki yargılamanın iadesi sebeplerinin bulunması durumunda olağanüstü kanun yolu olan yargılamanın iadesi yoluna gidilebilir. Zira soybağına ilişkin olarak verilen kararlar maddi anlamda kesin hüküm teşkil ederler. Ayrıca tanımanın iptaline ilişkin olarak verilen mahkeme kararı istinaf veya temyiz incelemesinden geçmeden kesinleşmişse, kanun yararına temyiz de mümkündür.